‹ERIKA›

történelmi elbeszélés a XV. századból

IRTA:
SZÉPLAKI (Dr. SCHALLER) SÁNDOR

Második kiadás

SZTE Egyetemi Könyvtár
J000943280

35163

„Universum" Keresk. és Ipari Nyomda, Košice, Gyula-u. 2.

Nem a nemzetiség, név teszi az embert, hanem a becsület és emberszeretet.

Ivánovics József.

(Magyar Géniusz. 1892. évfolyam)

I.

Évekkel ezelőtt, még mint szenvedélyes turista, gyakran barangoltam teljesen egyedül az erdők mélyén, melyekben egyedüllétem ellenére olyan biztonságban éreztem magam, akárcsak otthon: a szobámban. Estére kelve kint a szabadban bárhol félelem nélkül hajtottam nyugovóra fejemet és álmomból nem riasztott fel sem a baglyok hangos huhogása, sem pedig más éjjeli állatnak a hangja, mert meg voltam győződve arról, hogy az embereknek sokkal inkább kell félniök a városok kőrengetegeiben a saját maguk fajtájától, mint kint az erdőben a vadállatoktól.

Egy ilyen magányos kirándulásom alkalmával különös élményben volt részem. Csendes, meleg nyárutói éjjel volt. A fogyó félhold keskeny sarlója csak gyéren világította meg hideg fényével a tájékot, mikor Máriahutáról a nagy grellenzéfeni völgyön keresztül a gölnici

oldalon épített Erika menház felé igyekeztem. Már felkaptam a völgy mélyéből a gerincre és körülbelül azon a tájon lehettem, ahol valamivel lejjebb az út alatt egy kőből épült karám áll.

Halkan fütyörészve és előre örvendve a közeli pihenőnek, haladtam előre a gyenge világosságnál alig észrevehető ösvényen, mely a térdig érő virágzó erikában vezetett, mikor a hold sápadt fényénél nem messze tőlem jobbra: a karám irányában egy női alakot vettem észre, amint az imbolyogva járt az erikában. Mivel azt gondoltam, hogy valamelyik turista társaságnak egy lemaradt és eltévedt hölgytagja az illető, azért reá kiáltottam, hogy jöjjön velem a menházhoz. De az alak nem is hederített a kiabálásra, hanem tovább folytatta útját az erikában.

Nem tudtam mire vélni a dolgot, hiszen olyan közel voltam hozzá, hogy okvetlenül meg kellett volna hallania a hangomat, ha csak nem volt teljesen süket. Azért nem is kiáltottam reá még egyszer, hanem letérve az ösvényről habozás nélkül az alak után vetettem magam, hogy azt közelebbről is szemügyre vehessem.

Mialatt én ut nélkül csetlettem-botlottam a kövek között, az alak egyenesen a karám közelében fakadó forrás felé tartott és ott egyszerre csak nyomtalanul eltünt szemeim

elől. Hiába kiáltoztam utána, hiába kutattam át villanylámpám fényénél a közelben minden talpalatnyi helyet, nem birtam az imént látott női alakra reáakadni. Még a karámba is bevilágítottam, sőt mellette a pásztorok tanyájául szolgáló kis kőkunyhóba is, de mind a kettő teljesen lakatlan volt. A villanylámpa fényére csupán néhány görény rohant hanyatt-homlok a kövek közé. Végül is egy jó félórai hiábavaló keresés után tovább folytattam utamat a menház felé.

A menházban már majdnem mindenki aludt, mikor oda megérkeztem. Csak egy öreg gölnicbányai vadász pirította szalonnáját a menház közelében parázsló tüz fölött.

A menház gondnoka is ébren volt még. Rögtön bejelentettem neki a tapasztalt esetet és megkérdeztem tőle, hogy nem hiányzik-e valaki a menházba érkezett turista társaságok tagjai közül. A gondnok tagadólag rázta meg fejét, mert az ő tudomása szerint este mindössze egy társaság érkezett a menházhoz, de annak egyetlen egy tagja sem hiányzott.

— Máskülönben nem aludnának most olyan nyugodtan — fűzte magyarázatképen hozzá.

Azután meghánytuk-vetettük a teendőket és végül úgy döntöttünk, hogy mivel éjszaka a sötétben való keresés amugy sem járna eredménnyel, mindössze egy lámpát teszünk ki

irányjelzőnek az ablakba, magunk pedig bevárjuk a hajnalt és csak a világosságnál fogunk hozzá a kutatáshoz.

Ugy is tettünk. Másnap már korán hajnalban, mikor még alig pirkadt és bent a menházban másik oldalukra fordultak az alvók, a gondnokkal együtt átmentünk a kojsói oldalra, ahol gondosan végigkutattuk a forrás, meg a karám egész környékét, sőt még azon túl is egészen az erdős öv határáig az egész területet, de az aprólékos kutatás dacára sem találtunk semmit. Még csak a nyoma sem látszott annak, mintha valaki ott éjjelezett volna valahol.

Mikor már végigjártuk az egész oldalt, megálltunk és egy ideig tanácstalanul bámultunk egymásra. Végül is a gondnok törte meg a csendet:

— Valószinüleg tévedni tetszett az éjjel, vagy pedig valamilyen bátor falusi leány volt az illető, aki feljött ide áfonyát szedni és csak éjszaka idején tért vissza falujába.

Bár az utóbb említett esetre nagyon kevés volt a lehetőség, mivel nem igen akad olyan bátor falusi leányzó, aki éjszaka idején teljesen egyedül járkáljon a hegyek között, mégis e mellett a feltevés mellett kellett maradnunk, mert én esküdni mertem volna reá, hogy nem tévedtem, hanem valóban láttam az alakot éjjel az erikában járkálni.

Késő re: már majdnem nyolc órára járt az idő, mikor a hiábavaló keresés után a gondnokkal együtt visszaérkeztünk a menházhoz. A menházban már mindenkit talpon találtunk. Kiváncsian kérdezték tőlünk, hogy mi az ördögöt kerestünk olyan sokáig a tulsó oldalon. Mi őszintén elbeszéltük az esetet a kíváncsiaknak, akik szintén arra a megállapításra jutottak, mint a gondnok. Vagy én tévedtem éjszaka a gyenge világosságnál, vagy pedig egy bátor áfonyaszedő leánnyal találkoztam. De mindegyikük arcán meglátszott az a belső meggyőződés, melynek azonban nem mertek hangosan kifejezést adni, hogy én az éjjel valamilyen káprázatnak eshettem áldozatul. Mivel amugy sem tudtam volna semmi okosat válaszolni, inkább vállat vontam és hallgattam.

Időközben egy kis gölnicbányai társaság érkezett a menházhoz, akik — egyéb dolog híján — szintén csatlakoztak hallgatóinkhoz. Mikor a többiek már mindnyájan leadták véleményüket, a kis társaság egyik tagja megszólalt:

— Sem az egyik feltevés nem helyes, sem a másik, hanem annak az urnak van igaza, aki az alakot eltünni látta a forrásnál.

Az általános elképedés következtében be-

állott csendbe élesen süvitett bele egy közbeszóló hangja:

— Krisztigott Theimert. Hát ezt meg honnan tudod olyan jól? Talán csak nem a te poros levéltáradból?

— De bizony onnan — válaszolta neki a megszólított. — Különben várjatok csak egy kicsit, mindjárt elbeszélem az egész történetet.

Azzal mindnyájan leültünk a menház lépcsőire, közrefogtuk az elbeszélőt, aki levette pápaszemét orráról, melyet jól megtörülgetett zsebkendőjével és közben belekezdett elbeszélésébe.

— Akik kortársaim voltak, azok tudhatják jól, hogy fiatalabb koromban borzasztóan nyápic, vézna kölyök voltam.

— No, de azóta már megváltoztál ugy-e? — vetette közbe kedélyesen kacagva az előbbi közbeszóló.

Az elbeszélő reánézett, mint aki nem tudja, hogy mit csináljon, azután ő is elnevette magát és megveregetve pocakját igy válaszolt:

— Bizony, van már itt tekintély bőven.

— Azonban, hogy elbeszélésemet tovább folytassam — kezdte ismét a levéltáros — olyan nyápic voltam akkoriban, hogy még egy erősebb tüsszentés is el birt volna fujni a helyemről. Mert mig pajtásaim mindig kint játszot-

tak a szabadban: nyáron fürödtek a kertek alatt folyó Gölnic kristálytiszta, üde vizében, télen pedig szánkáztak a hegyoldalban, vagy hógolyócsatákat vivtak egymással, addig én soha sem vegyültem közéjük, hanem legnagyobb szórakozásom az volt, hogy otthon elővettem egy vaskos könyvet a szekrényből, belevettem magam a pamlag sarkába és elkezdtem olvasni.

Ha néha napján kicsaltak engem pajtásaim fürdeni, mindig egy könyvet is vittem magammal. Ahogy azután a könyvet egyszer kinyitottam és egy füzfabokor árnyékába lehasalva elkezdtem belőle olvasni, megfeledkeztem az egész világról magam körül. Nem hallottam már azután a pajtások zajongását, nem éreztem a szunyogok csipéseit sem, melyek pedig csapatostul telepedtek reám, csak olvastam, olvastam.

Faltam a könyveket reggeltől estig, mindent ami a kezem ügyébe került. Csupán a tankönyveknek hagytam békét. Szidtak is miatta eleget otthon a szüleim. Pajtásaim pedig állandóan csufoltak, hogy már tökéletesen olyan penészes vagyok, mint a könyveim. De nem fogott rajtam sem a szidás, sem a csufolódás.

Egy nyáron, mikor a levéltárat rendezték Gölnicbányán, szükség volt egy pár fiatal fiúra is, kiknek segiteniök kellett volna a köny-

veket egyik helyről a másikra vinni. Én örömmel jelentkeztem a munkára, mert azt reméltem, hogy találok valami olvasni valót is a poros iratcsomók között. Rajtam kivül nem is akadt más jelentkező. Hiszen kinek jutott volna még az eszébe a környező erdőségek szabad, füszeres levegőjét felcserélni a mindig csukott, poros levéltár áporodott, dohos szagával? Igy tehát csak mi ketten: a levéltáros, meg én fogtunk hozzá a rendezés munkájához.

Már vagy két hete folyt a rendezgetés, de még mindig csak régi polgárlevelek, városi számadások és más hasonló iratok kerültek kezeim közé, melyeket a levéltáros mind külön osztályozott és szorgalmasan bevezetett az ujonnan felfektetett tárgymutatóba.

Mikor azonban ugy julius vége táján egy este hazafelé készülődtem a levéltárból, az egyik sarokban egy vékonyka, kopott kis füzetre akadtam, amely egészen úgy nézett ki, mint azok a városi számadási naplók, melyeket eddig láttam. A kis füzet egyik sarka teljesen hiányzott, azt már megették az egerek. A fölötti bosszúságomban, hogy még mindig nem találtam semmi olvasni valóra, félredobtam a füzetet, de azután — mintha csak valami mágikus erő vonzott volna — még egyszer reá pillantottam.

A kis füzet az esés következtében felnyilt és

a nyitva álló lapon apró fekete betük sorakoztak sürün egymás mellé. Mint a héjja, úgy csaptam le arra a kopott kis füzetre és óvatosan körülnézve hirtelen az ingem alá csusztattam azt. Azután gyorsan kiosontam a levéltárból és egyenesen haza szaladtam, hogy otthon alaposan szemügyre vehessem zsákmányomat.

Hazaérkezve rögtön bezárkóztam szobámba. Gondosan lehuztam az ablakfüggönyöket, hogy védve legyek az esetleges kandi tekintetek elől. Azután meggyujtottam a lámpát és a füzetet magam elé téve az asztalra, elkezdtem azt tanulmányozni.

Eleinte csak lassan böngésztem át az egyes oldalakat, mert a füzetet németül irta a szerzője, teljesen ódon nyelvezettel ugy, hogy az elején csupán nagyon keveset értettem meg belőle. De időközben egyre jobban belejöttem az olvasásba és a végén már majdnem teljesen folyékonyan olvastam a szöveget.

A füzet cime magyarra leforditva következőképen hangzott:

Hiteles történet

ERIKÁNAK,

a város Istenben megboldogult hires polgármestere hajadon leányának és édesatyjának szomoru esetéről.

Irta: Gölnic bányavárosának választott jegyzője, az utókor okulására.

Anno Domini 1467.

A következőkben pedig megpróbálom a könyv tartalmát is előadni ugy, ahogyan az az emlékezetemben megmaradt.

II.

Iródott ezen történet a dicsőséges Mátyás király uralkodásának tizedik esztendejében Gölnic bányavárosának választott jegyzője által, aki a következőkben hitelesen elbeszéli Gölnicbánya egykori hires polgármestere: az Istenben megboldogult Strauch Frigyesnek és hajadon leányának: Erikának csodálatos esetét.

Mátyás király — akit másként Corvinusnak is neveznek — uralkodását megelőző években nagy fejetlenség uralkodott Magyarországon. Hol egyáltalán nem volt uralkodója az országnak, hol pedig kettő, sőt három is volt.

A nyugati részeknek III. Frigyes német császár parancsolt. A Felvidéken a zsebrákok garázdálkodtak. A déli és keleti határszéleken pedig a török hadak csaptak be egyre gyakrabban. A daliás I. Ulászló király is ott pusztult el a török kontyosok kardcsapásai alatt a várnai csatában.

Ez a fejetlenség még Zsigmond király uralkodásának vége felé kezdődött, aki inkább volt római császár, mint magyar király. Zsigmond király gyakran olyan nyomasztó pénzzavarba került, hogy néha még asztali ezüstjét is kénytelen volt zálogba tenni, sőt egy alkalommal nem tudván másképen pénzt szerezni: tizenhárom szepesi várost zálogosított el Ulászló lengyel királynál. Mialatt Zsigmond király a külföldön járkált mások között békét szerezni, addig az ő országában: Magyarországon egyenetlenség, pártoskodás ütötte fel a fejét.

Zsigmond beleült a Vencel király halála következtében 1419-ben elárvult cseh trónusba is, mely lépésének leginkább a Felvidék itta meg a levét, mert a kelyhesek — kik különben egy alkalommal a vak Ziska vezetésével Kuttenberg közelében még Zsigmondot is megverték — nagyon haragudtak reá Husz János elárulása miatt. Husz Jánost tudvalevőleg a konstanzi zsinat a Zsigmond által adott menlevél ellenére is halálra itélte és elégettette. A kelyhesek egy része: a zsebrákoknak nevezett vad sereg brandisi Giskra János vezetésével betört Magyarország területére, ahol legelőször végigpusztitotta az egész Felvidéket, majd a Szepességen ütötte fel állandó tanyáját.

Időközben Zsigmond király már elhunyt,

valamint az őt a trónon követő Albrecht is.

Albrecht özvegye: Erzsébet, Zsigmond király leánya, Giskrát a Felvidék kapitányává nevezte ki, hogy vele védelmeztesse meg érdekeit a magyar királlyá megválasztott I. Ulászlóval szemben, aki annak az Ulászló lengyel királynak fia volt, kinél Zsigmond annak idején a tizenhárom szepesi várost zálogba tette.

III.

1443. januárjának második felében hideg tél köszöntött be a Felvidékre. Hatalmas orkán dühöngött már napok óta, mely csak úgy seperte maga előtt a havat. Az utszéli vékony fenyőfák nyikorogva hajbókoltak a dühöngő lengyel szél előtt. Egy-egy, a széltől védettebb helyen magasra torlódott a felkavart és ismét leülepedett hóréteg. Kint, a városokat egymással összekötő Hervegen egy lélek sem járt.

Még a zsebrákok is meghuzódtak apró faváraikban, ahol nyugodtan ültek a pattogó, sziporkázó fahasábok lobogó lángja mellett és nem kalandoztak zsákmány után kutatva szerteszéjjel. Csupán beesett horpaszu, éhes farkasok kóboroltak falkába verődve mindenfelé, melyeknek zsákmány után kiáltó félelmetes ordítása megremegtette a falusi meleg istállókba bezárt állatokat.

A gölnicbányai főtér is kihalt volt. Aki csak tehette: meghuzódott otthon, a jól befütött bubos kemence mellett és bentről hallgatta a kivül dühöngő vihar orgonálását. Akit pedig rossz sorsa mégis arra kényszerített, hogy kitegye lábát a szabadba, az egészen az orra hegyéig bebugyolálva tette meg a leggyakrabban csak pár percig tartó útját.

A főtér sarkán álló vendéglő bejárata fölött nyikorogva himbálódzott egy vaskarra kifüggesztett lámpa. Még csak délután fél négy órára járt az idő, de a vendéglőben máris erős félhomály uralkodott. A söntésben egy vendég sem ült. Csupán a vendéglős járkált unatkozva egyik sarokból a másikba.

— Csak polyák szél ne volna a világon. Meglátod Panni, — szólt oda a vendéglős a szolgálónak, aki a hatalmas kandallót rakta meg ujból — hogy ma sem lesz vendégünk.

A szolgáló válaszképen durcásan vonta meg vállát és azután szótlanul hagyta el a szobát. A vendéglős pedig nagyot ásítva folytatta sétáját egyik sarokból a másikba.

Alig pár perccel az iménti beszélgetés után az ajtó előtt lábtopogás zaja hallatszott, mint mikor valaki a havat rázza le lábáról. A zajra a vendéglős félbenhagyta sétáját és kiváncsian az ajtó felé sietett, hogy azt vendége előtt kinyissa. De már elkésett vele, mert még

mielőtt oda érhetett volna, az ajtó már felpattant és egy erősen bebugyolált ember lépett be rajta.

Az ember először behuzta maga után a nyitott ajtót, melyen keresztül a hideg légvonat egy jó csomó havat söpört be a szobába, azután a kandallóhoz lépett és elkezdte az őt beburkoló takarókat lehámozni magáról. E közben barátságosan szólt oda az előtte hajlongó vendéglősnek:

— Kellemes időnk van ugy-e, Herr Wirt? Sejtem, hogy a mai hidegben még csak kevés ember tette be ide a lábát.

— Bizony doktor ur — sopánkodott a vendéglős — ha ez az idő még sokáig tart, akkor magamat eszem itt meg unalmamban.

— Hanem tudja vendéglős úr, hogy mi a legfrissebb ujság? — kezdte a beszédet ismét a doktor, kezeit dörzsölgetve.

Miközben a vendéglős áhitatosan leste a doktor szavait, az tovább folytatta:

— Hát a polgármester urék megszaporodtak ma egy kis babával. Épen most jövök tőlük, ahol segítettem világra hozni az ujszülöttet. Mert azok a tudós asszonyok nem érnek semmit — és itt legyintett egyet a kezével.

A hír hallattára a vendéglős csodálkozva csapta össze kezeit. Azután hirtelen feltárta a szomszédos konyha ajtaját és bekiáltotta:

— Tu Rézl, hallottad már a nagy ujságot? A polgármester uréknak gyerekük született.

A konyha kőpadlóján gyorsan csoszogó lépések hallatszottak és pár pillanat mulva a vendéglős jobbik fele jelent meg az ajtónyilásban, aki félretolta férjét és kezét kötényébe törülgetve kiváncsian kérdezte a doktortól:

— Fiu, vagy leány doktor ur?

— Leány, leány, — válaszolta sietve a doktor, aki időközben már kibontakozott takaróiból és leült egy asztal mellé, melyre a vendéglős egy vékonynyaku cinnkancsót állított, telve erős lengyel pálinkával.

— Lengyel szélre legjobb a lengyel pálinka — tette hozzá a vendéglős, döcögősen nevetve.

— No hál' Istennek, hogy leány — hallatszott közben a vendéglősné sóhajtása. — Két fiu után már igazán elférne egy kis napfény is azon a komoly házon.

A polgármesterék házának első emeletén ez alatt az idő alatt a betett ablaktáblák mögött erős sürgés-forgás uralkodott. Az ujszülöttet fürösztötték a tudós asszonyok és miután jól begöngyölték száraz, meleg takarókba: odatették a boldog anya ágya mellé, hogy az gyönyörködhessen apró magzatában.

A polgármester: ez a komoly, erős és nagy ember pedig örömében sirva térdelt boldogan mosolygó, halovány felesége ágya mellett és csókolgatta annak a kezét.

— Leány lett, leány — hajtogatta ő is örömteljesen. — De hogyan fogjuk elkeresztelni? — kérdezte azután, felesége felé fordulva.

— Talán Erikának — válaszolta kissé bizonytalanul az asszony.

— Nagyon jó lesz — helyeselte választását az ura.

— Legalább egyuttal zugó fenyvesekkel boritott Scepus földi szép hazánkra is gondolunk majd mindig, ha őt látjuk.

IV.

A polgármester mozdulatlanul ült a városháza tanácsterme melletti kis dolgozószobájában karosszékében és komoran bámult maga elé. Keze közben szórakozottan turkált dús szakállában, melynek gesztenyebarna színét még csak imitt-amott tarkitotta egy pár ősz hajszál.

Mindenfelől rossz hirek érkeztek Gölnicbányára. Mióta Erzsébet özvegy királyné Giskrát a Felvidék kapitányává nevezte ki, azóta békés munka helyett vérontás, gyilkolás honosodott meg ebben a máskülönben szelid országrészben.

Először Kézsmárkot foglalta el Giskra egy éjszakai megrohanással, mikor a városnak egyik áruló polgára a város déli kapuját kinyitotta a zsebrák sereg előtt. A sebtében a tornyokba menekülő védőség is kénytelen volt magát Giskrának megadni, mert a segitségükre siető Zaremba Lőrinc syradiai palatinus lengyel ha-

dai megkéstek. Azután Kassa került sorra. Az sem tudott ellenállani a gőgös zsebrák vezér hadának.

Majd ebben az évben — a parancsnokló Baski Péter, Rozgonyi István várnagyának hanyagsága következtében — Szepes vára is a zsebrákok kezére jutott. Mérhetetlen kárára az egész vidéknek, mert a szepesi káptalan és hites hely levéltárát is felgyújtotta a fékeveszett horda, elpusztitván a levéltárban talált pótolhatatlan okmányokat.

Erre a három győzelemre nagyott nőtt a gőgös Giskra taréja ugy, hogy nemrégiben Erzsébet zsoldosaival egyesülve megtámadta Pozsony várát is. Azonban Pozsony falai alatt kudarcot vallott. Pozsony várának ura: Rozgonyi István véres fejjel kergette őt el a vár erős falai alól és a büszke zsebrák vezér mezitláb volt kénytelen elinalni a diadalmasan közeledő magyar harcosok elől.

Ez a veresége Giskrának azonban nem segitett a Felvidék sanyaru helyzetén. Már a lublói starosta helyettese: a ravasz Komorovszky is átpártolt a zsebrákokhoz és versenyt pusztitotta velük a környéket.

Végül az idei nagy földrengés, mely nemcsak házakat döntött romba, hanem a temetőben a halottak koporsóit is kidobálta a sirokból. Előre megjósolta ezt az öreg Juli

néni: hogy az embernek gonoszsága miatt sujtja Isten a Felvidéket. Mert sokan elfogadták a kelyhesek eretnek tanitását és bort isznak a templomban. Jó, még, hogy korcsmát nem csináltak belőle.

Gölnicbányán, mikor az emberek a földrengés után kimentek a temetőbe, ott találták a halottak koporsóit szertedobálva a felnyilt sirokon. Juli néni koporsója pedig — aki időközben már meghalt — nyitva hevert az uton és a halott egyik kezét fölemelve tartotta, — mintha inteni akarta volna a gölnicieket.

A polgármester egyszerre csak tenyerébe temette arcát és kétségbeesetten sóhajtott fel:

— Szegény gyermekeim, kicsiny Erikám! Mi lesz még veletek? Ti ugyan jó világba születtetek.

Hirtelen erélyes zörgetés hallatszott a dolgozószobának a folyosóra nyiló ajtaján, mire a polgármester révedezve emelte fel arcát és minden akaraterejével nyugalmat erőszakolt vonásaira. Azután — hogy érzelmeit palástolja, — egy, az iróasztalról elvett ludtollal kezdett játszadozni és mikor már eléggé erősnek érezte magát, felkiáltott:

— Szabad.

Az engedelemre felpattant az ajtó és két városi alabárdos egy szakadozott zekéjü parasztot lökdösött be a szobába. Az egyik ala-

bárdos tisztelegve jelentette a polgármesternek:

— Zsebrákot hoztunk.

A zsebrákon semmi félelem, vagy zavar nem látszott. Mialatt az alabárdos jelentését megtette, fürgén jártatta körül szemeit a szobában és azután merészen a polgármesterre tekintve megszólalt:

— Az én uram: Axamit kapitány azt parancsolja neked, hogy tüzesd ki templomod kapuja fölé a kelyhet és az urvacsoránál ezentul bort is adjon a pap.

A polgármester egy árva szót sem válaszolt a zsebrák beszédére, csak merően nézett reá, mig az zavartan le nem sütötte szemét. Azután az alabárdosokhoz fordult:

— Vigyétek és vágjatok reá huszonötöt.

A két alabárdos ismét közrefogta a zsebrákot és kituszkolták azt a szobából. Mikor az ajtóhoz értek vele, a zsebrák megfordult és fölemelt ököllel megfenyegette a polgármestert:

— Megkeserülöd te még ezt.

A polgármester nem szólt semmit, csak vállat vont a fenyegetés hallattára.

Kisvártatva pálcacsattogás és jajgatás hangzott fel az udvarról. A polgármester az ablakhoz lépett és lenézett az udvarra, ahol a zsebrák épen akkor kelt fel a deresről. Mi-

kor a zsebrák észrevette az ablakban a polgármestert, eleinte gyülölködő tekintettel nézett vele farkasszemet, majd megfordult és lassan kivánszorgott a kapun.

Még hivatalában időzött a polgármester, mikor lélekszakadva rohant fel hozzá egyik házi cselédje. A cseléd félretaszitotta az utját állani akaró darabontot, berontott a polgármester dolgozó szobájába és kétségbeesetten jelentette neki, hogy Janika: a polgármester ur nagyobbik fiacskája nyomtalanul eltünt.

Rövid idővel azelőtt még ott játszadozott pajtásaival együtt a Thurzó tó felé vezető uton, de édesanyja szavára — aki uzsonnázni hivta őt — már nem jelentkezett. Pajtásai azt állitották az izgatottan kérdezősködő anya előtt, hogy Janika egy parasztruhás emberrel együtt ment el, aki megigérte, hogy mogyorót szed neki az erdőben.

Erre a hióbhirre a polgármester egészen ajka széléig elhalványodva pattant fel karosszékéből, kirohant a szobából és egy pár alabárdost gyűjtve maga köré, fia elrablójának az üldözésére indult. Néhány lépéssel odébb a gyermekek játszóhelyétől, egy földmüves dolgozott az ut mentén, aki a zsebrákot a polgármester kis fiacskájával együtt a Klippberg irányában látta eltünni az erdőben.

A polgármester ezen a nyomon elindulva,

tovább folytatta az üldözést, mig az egyik alabárdos a közeli bányászokat lármázta fel, akik rövidesen csoportokba verődve rajzottak ki a hegyek közé, egy-egy hatalmas kalapácsot szorongatva kérges markukban.

V.

A zsebrák mesélgetve, igérgetve csalogatta a kis fiut egyre mélyebben és mélyebben be az erdőbe. De mikor az végre a szokatlan fáradságtól elcsigázva félelmében sirni kezdett, dühösen reáripakodott és megfenyegette baltájával, hogy megöli őt, ha nem hallgat el. Azután felvette hátára a teljesen kimerült gyermeket és úgy folytatta vele utját a rengetegben.

Estére kelve a szlovinkai barlangban pihentek meg. A zsebrák először tüzet rakott a szana-széjjel heverő száraz rőzséből, azután elővéve iszákját, odadobott egy darab száraz kenyeret a csendesen szipogó gyereknek, aki elvette azt és elkezdte lassan majszolni, miközben könnyei hullottak a kenyérre.

Mikor az éjszaka sötétjében kint a barlang előtt felhangzott az első bagoly huhogása, Janika reszketve huzódott közelebb a zsebrákhoz. Az pedig friss rőzsét vetett a tüzre és

hogy a kis fiu félelmét elüzze, elkezdett neki mesélni az állatokról, melyek ugy élnek kint az erdőben, mint az emberek a városokban. Némelyek faodukban, mások a kövek között, a nagyobbak barlangokban. Mesélt neki az állatok házmesteréről: a bagolyról.

Mesélés közben lassan felszáradtak Janika könnyei és már nem félt, hanem tágra nyitott szemekkel bámult ki a barlang nyilásán keresztül a sötétben zugó erdőbe, mely éjjel sem aludt, hanem akkor is telve volt hangokkal, mozgó árnyakkal. Janika büszke lett arra, hogy egyszer ő is kint alhatik ebben a csodálatos világban. Addig mesélt a zsebrák Janikának, mig az egyszerre csak csendesen elszunnyadt.

Mikor Janika végre elaludt, a zsebrák még egy csomó rőzsét dobott a parázsló tüzre, azután beburkolódzott zekéjébe és álomba merült ő is. A tűz másik oldalán: a sötétben néha egy-egy izzó pont tünt fel — valamilyen vadállat szeme — mely szemügyre vette az alvókat, de azután a tűz fényétől megzavarva ismét eltünt, hogy tovább folytassa utját a rengetegben.

Másnap a zsebrák már kora hajnalban talpon volt. Először felszitotta a még mindig parázsló tüzet, azután felköltötte Janikát és egy nagy karéj kenyeret adott neki reggelire egy

szelet hideg hussal együtt, hogy a kis fiu ne veszitse el erejét a nap fáradalmai között.

Janika a tegnap esti mese következtében már sokkal bátrabb volt és szabadon nézett körül az erdőben. Mikor a zsebrák fölültette a hátára, hogy a kis fiu ne gátolja a sietésben, nem félt, hanem merészen fogta meg annak zekéjét a nyakánál.

A zsebrák — nyakában kis foglyával — gyorsan lépkedett előre a porácsi patak vadregényes völgyében huzódó keskeny ösvényen Igló irányába. Janika vigan kapaszkodott a rongyos zeke nyakába és hol egy tüskés csipkebokor kötötte le figyelmét, mely telve volt égő vörös szinü bogyókkal, vagy egy evetkét pillantott meg, amint az fürgén szaladt a fa oldalán fölfelé, magasra emelve dus, lobogó farkát. Majd a lovasát unszolta, hogy az meséljen neki valamit.

A zsebrák azonban szótlan maradt, csak lépteit gyorsította meg egy kissé. Sietett, hogy még idejében érjen el Axamit táborába.

Jobbra tőlük az erdővel borított Galmuszhegy huzódott velük egy irányba: szintén nyugat felé.

Másfél órai megerőltető gyaloglás után végre megállott a zsebrák. Letette nyakából Janikát és megtörülte izzadt homlokát kabátja ujjával. Velük szemben a hegytetőn: a Galmusz-

hegy végén szintén zsebráktanya volt, de az a zsebrák, aki Janikát Gölnicbányáról elrabolta, nem tartozott hozzájuk.

Egy negyed órai pihenés után a zsebrák kézen fogta Janikát és elhagyva a porácsi völgyet, elindult vele a jobboldali hegyoldalban fölfelé vezető ösvényen a Siklava skala felé, jobbkézre hagyva el a zsebrákok itteni táborát. A zsebrák Janikával együtt lassan, lihegve kapaszkodott fölfelé a meredeken a hegy csúcsára.

Fönt, a hegy tetején egy téres tisztásra bukkantak ki. A zsebrák már nyugodtan keresztül akart vágni rajta, mikor Janika — aki menet közben fürgén nézegetett jobbra-balra — megrántva vezetője kezét maga elé mutatott és nevetve megszólalt:

— Nini, milyen furcsa két barna kutya. És hogyan játszadoznak egymással.

Mikor a zsebrák a Janika által jelzett irányba pillantott és meglátta a játszadozó állatokat, gyorsan visszaugrott a kis fiuval együtt a sürübe. Mert a tisztáson két fiatal medvebocs játszott bohókásan mókázva egymással, mig közelben tartózkodó édesanyjuknak csupán dörmögése volt hallható.

A zsebrák erősen megmarkolta az oldalán függő fejszét és óvatosan kikémlelt a medvék irányába. Szerencsére azok nem vettek észre

semmit és nyugodtan játszadoztak tovább, mire ő is megnyugodott. Leengedte fejszéjét, azután megkerülve a tisztást, tovább folytatta utját a nemrég meghóditott szepesi várban tanyázó Axamit tábora felé. A Siklava skaláról leérkezve, ismét nyakába vette a zsebrák Janikát és hosszu léptekkel vágott neki a váraljai utnak.

Már felgyultak az égen az első csillagok, mikor a zsebrák, — aki még mindig nyakában cipelte eleven terhét — Baldócon összetalálkozott Axamit előörseivel.

— Szervusz Franta! Hát te meg mit cipelsz magaddal? — szólitották meg őt az előörsök.

— Utánpótlást, — felelte nekik a zsebrák röviden.

Azután megállott egy rövid időre, hogy kifujja magát és megkérdezte az előörsöket, hogy hol találhatja meg Axamitot.

— Hát a várban — felelték azok. — Most is ott dorbézol a szesztricskákkal.

Pár percnyi pihenő után a zsebrák tovább folytatta utját a vár felé. Janika fáradságában bóbiskolva hajtotta fejét a zsebrák vállára. Teljesen besötétedett már, mikor a zsebrák kicsiny foglyával a vár alá érkezett. A fölhuzott felvonó hid előtt megállott, letette Janikát a földre és felkiáltott az őrséghez:

— Hoójj, nyiss ki. Vendég érkezett.

A falon járkáló őrszem a kiáltásra kihajolt és miután meggyőződött róla, hogy jó barattal van dolga, ismét visszahuzta fejét. Pár perc mulva nyikorogva ereszkedett le a nagy felvonóhid melletti kis csapóhid, áthidalva a sáncárkot. A zsebrák kézenfogva Janikát besietett vele együtt a várba és pár perc mulva már Axamit előtt állott.

A zsebrákok alvezére magas, szikár alak volt, de most nem látszott meg teljes magasságában, mert egy ételekkel görnyedésig telerakott asztal előtt ült és állandóan iszogatva, bicskájával hol az egyik, hol a másik tál tartalmából szelt le egy darabot.

Axamit mindkét oldalán egy-egy nővérke ült — kibontott hajjal és bortól kipirult arccal — akik két kézzel tömték magukba az ennivalót. Az asztal körül ülő többi zsebrák — valószinüleg Axamit tisztikara — vezére példáját követve, szintén alapos pusztitást vitt végbe ételben és italban.

— Haha, jó borocskájuk van a papocskáknak ugy-e szesztricska? — fordult Axamit teli szájjal nevetve az egyik mellette ülő nő felé és nyomaték képen durván hátba ütötte azt.

A nő élesen felvisitott — mert a pohár egész tartalma, melyből épen inni akart, a rázkódásra szája helyett a nyakába ömlött, — mire az asz-

tal körül ülő egész banda mintegy kórusban röhögött fel.

Axamit azután tovább folytatta:

— Szép halála is lehetett annak a kis köpcös papocskának, akit saját borába fullasztottam bele. Talán épen abba, melyet most iszunk.

Itt fölemelte ékszerektől csillogó billikomát, melyet Isten tudja, hogy melyik templomból szerzett és igy köszöntötte fel áldozatát:

— Adjon Isten jó egészséget a papocskának a tulvilágon.

Ebben a pillanatban nyílott a terem ajtaja és a zsebrák lépett be rajta, kézenfogva Janikát. Axamit hátra fordult és mikor meglátta őket az ajtóban állani, kiváncsian kérdezte a zsebráktól:

— Mit végeztél Franta?

A zsebrák Axamit felszólitására elbeszélte neki utja eredményét. Kiszinezve mondta el gölnicbányai kudarcát is. Végül pedig a gölnici polgármester kis fiának elrablásáról is megemlékezett és reámutatva a kis fiura, igy fejezte be elbeszélését:

— Hanem majd én megfizetek neki az ütlegekért kamatostul. Olyan zsebrákot nevelek a fiából, hogy öröm lesz reá nézni — és itt elkezdett csunyán vigyorogni.

Janika a vad társaságban elvesztette minden bátorságát és pityeregve szólalt meg:

— Apukához szeretnék menni, apukához.

A zsebrák erre karjára vette a kis fiut és elhagyta vele a termet. Csak a fékeveszett vad horda orditása hangzott ki utánuk.

VI.

Beköszöntött október hónapja is. Vénasszonyok nyara. A derült kék égen ragyogó fényes napkorong langymelegen csókolgatta az égő vörös és haragos zöld között minden árnyalatra szineződött faleveleket. A krisztálytiszta levegőben elnyulva ökörnyál uszkált, mely meg-megakadt a hamvaskék bogyókkal teli kökénybokrokon és mint egy harci zászló libegett a feltámadó szellő minden egyes fuvallatára.

Ha a Kojsói havas gerincén legeltető pásztor tekintete végigsiklott a vidéken: szeme északnyugat felé csak a Magas Tátra merészen kiszökellő hatalmas bérctömegein akadt meg. Lejjebb: délebbre azonban megpillanthatta a Gyömbér taréját is, melyet pedig féltékenyen fedett el a Királyhegy terjedelmes kupja.

Nyugaton — közelebb a kojsói havashoz — a Kloptanya emelkedett a feléje huzódó Tro-

hanka fölé. Északra — már Sárosban — egymás közelében a kopasz és erdős Sztrázs kupaca domborodott ki. Errébb pedig a Folkmári kő veszedelmes sziklaletörései következtek, melyeket csak félig takart el a Bagolyvár erdős háta. Ezeken kivül száz, meg száz kisebb-nagyobb hegyvonulat töltötte ki a gyönyörü képet.

Október elején különös menet vonult végig Gölnic bányavárosának főutcáján. Egy kétkerekü kordé haladt ott, nagyokat döccenve a kiálló macskafejeken. A kordé elé szamár volt fogva, melyet egy füstösképü fiatal gyerek vezetett. A kordét boritó ponyva tetején pedig egy láncra kötött kis majom vágta fintorait a sivalkodó gyermekhad felé, mely játékait félbenhagyva visítozva tolongott a szamárvonta kis kordé körül.

Amint a vezető gyerek a kordéval együtt elért a főtérre: a városháza elé, megállott az épület előtt. Alig állott meg a kordé, egy ezüstpitykés mentébe öltözött, torzonborz, fekete szakállas ember kászolódott ki belőle, aki kezébe fogva hatalmas, ezüstgombos botját, mely buzogánynak is beillett volna, méltóságteljesen lépett be a városházára és megindult fölfelé a lépcsőkön, a polgármester szobája felé.

A zajra figyelmessé lett polgármester már kint a folyosón fogadta vendégét és udvarla-

san bevezette szobájába. Mikor a szoba ajtaja bezárult mögöttük, a polgármester vendége megszólalt:

— Hivattál engem uram, ime: itt vagyok. Mondd, hogy mit parancsolsz nekem.

A polgármester eleinte magába roskadva tehetetlenül hallgatott és csak nagysokára szólalt meg, kérően tekintve vendégére:

— Nem parancsolni akarok neked László vajda, csak kérni szeretnék tőled valamit. Kérni, mint egy apa kérhet egy apától, aki megérti az ő bánatát.

— Igazad van uram — válaszolta a polgármesternek a cigányok vajdája. — Kérni, mint egy apa kérhet egy apától, aki megérti az ő bánatát. Te szabadon kérhetsz tőlem bármit, mert megmentetted kis unokámat annak a bolond asszonynak a kezei közül, aki megakarta őt ölni. Kérj tőlem és hogy ha hatalmamban áll megtenni, egészen biztos lehetsz benne, hogy kérésed máris teljesítve van.

A polgármester ez után helyet mutatott maga mellett László vajdának, aztán részletesen elbeszélte a figyelmesen hallgató cigánynak kis fia elrablásának történetét. A polgármester végül így zárta be elbeszélését:

— Biztos vagyok benne, hogy az a gaz zsebrák rabolta el fiamat, akit én aznap megveszszőztettem, hogy rajtam bosszut álljon. De ha

igy áll a dolog, akkor most még biztosan élni kell gyermekemnek, máskülönben ellenségem már biztosan értesitett volna annak a haláláról, hogy gyönyörködhessen fájdalmamban. Csak azt nem tudom, hogy milyen sors vár kis fiacskámra a rablók karmai között.

Neked sok ügyes embered van László vajda — fordult a polgármester a cigány vajdához — könyörgöm neked: kutasd ki gyermekem sorsát, mert a bizonytalanság elpusztít.

Miután a vajda végighallgatta a polgármester panaszát, felállott helyéről.

— Ne bánkódj uram — jelentette ki a polgármester előtt. — Rövid időn belül már bizonyságod lesz gyermeked sorsa felől. Fáraó népe nem hagyja el barátját.

Azzal a vajda bucsut vett a szerencsétlen apától és elhagyta a szobát. Lent beleült a reá várakozó szamárvonta kordéba és a gyermeksereg vig lármájától kisérve elhagyta Gölnicbányát.

Alig ért a vajda a Jekelfalva határában tanyázó táborához, rögtön magához hivatta legügyesebb kémét: egy fiatal cigánylegényt. Azután a vajda a kémmel együtt bebujt sátorába és négyszemközt hosszasan tanácskozott vele.

— Szóval egy hét mulva már itt is leszel Gándzsó? — kérdezte a vajda a tanácskozás befejeztével a kémtől.

A kém szótlanul bólintott egyet a kérdésre és elhagyta a sátrat. Ahogy a fiatal cigány legény kilépett a vajda sátorából, először a szekeréhez sietett. A szekérnél egy ideig tettvett a holmija között, majd — anélkül, hogy valakivel is szóba elegyedett volna — elhagyta a tábort. Senki sem törődött vele. Csupán egy fiatal, pirosruhás cigányleány nézett égő szemekkel az erdőben eltünő legény után.

Másnap délelőtt Axamit épen az előörsöket vizsgálta meg, akik a Drevenyik tetején tanyáztak, mikor az uton egy cigánylegény közeledett fütyörészve feléje. Amint a cigány legény észrevette Axamitot, levette fövegét a fejéről és megszólitotta őt:

— Náccságos zsebrák ur! Tessék nekem válámilyen munkát ádni. Megreperálom ázs össes ijjpuskákat.

A cigány legény ajánlkozása épen kapóra jött Axamitnak, mert az ijjpuskák legnagyobb része a zsebrákoknál már igen rozoga állapotban leledzett. Azért nagy kegyesen beleegyezését adta ahhoz, hogy a cigány a várba mehessen.

Délután a cigány már nagyban javitotta a zsebrákok ijjpuskáit és munka közben, meg amikor kiment az udvarra, szemei fürgén jártak jobbra-balra. Gándzsó már a következő este kitudta, hogy Janika a várban van. Arról is

tudomást szerzett, hogy hol, de óvakodott a kis fiuval beszédbe elegyedni, nehogy gyanut keltsen. Az egyik zsebrák, akit segitségére rendeltek ki, azt is elmesélte munka közben a cigánynak, hogy micsoda szándéka van elrablójának a gölnici polgármester kis fiacskájával.

Gándzsó egy hét leforgása alatt a zsebrákok összes ijjpuskáit rendbehozta. Mikor azután munkájának dijazását kérte Axamittól, két markos zsebrák egyszerüen galléron ragadta őt és kitette a kapu elé. De a cigányon egyáltalában nem látszott meg, hogy busult volna a fizetség ilyen módon való elintézése miatt. Egyet rántott a vállán, majd dudorászva ment tovább a vár alól.

A zsebrákok nagyon meg lettek volna lepve, ha meghallották volna a nóta szövegét, melyet a cigány dudorászott:

Ellátjuk a zsebrák baját:
Mindnek fölvágjuk a hasát.
Üres bélü, macska leső,
Tetemére hull az eső.

Nyolcadnapra — ahogyan megigérte — pontosan jelentkezett Gándzsó a vajda előtt. Elmondotta neki, hogy a kis gyermeket, kiből elrablója zsebrákot akar nevelni, teljes egészségben látta a zsebrákok között. De még beszélni sem tudott vele, mert a zsebrákok nagyon vigyáztak a gyerekre.

Gándzsó azt tanácsolta a vajdának, hogy halasszák el a kis fiu visszarablását egy későbbi időpontra. Mikor már nem fogják olyan szigoruan őrizni, mint most.

Pár órával Gándzsó jelentése után ismét megjelent a szamaras kordé Gölnicbánya főutcáján. A kordé végigdöcögött a városházáig, ahol megint csak a vajda bujt ki belőle, aki fölment a polgármesterhez. A polgármester már izgatottan várta a hireket kis fia sorsáról.

A vajda előadta mindazt, amit Gándzsó jelentett neki. Majd arra kérte a polgármestert, hogy egyelőre nyugodjon bele fiacskája elvesztésébe, mivel annak az életét semmi veszély sem fenyegeti. Kár volna a kis fiu miatt mások életét tenni kockára, mert a mostani viszonyok között, mikor még erősen vigyáznak a gyerekre, nehezen is sikerülne a visszarablása.

A polgármester csak nehezen tudott a változhatatlanba belenyugodni és még arra kérte a vajdát, hogy állandóan értesitse őt fia hogy-

létéről. Mielőtt a vajda elment, megigérte a polgármesternek, hogy mindig figyelemmel fogja kisérni a zsebrákok kezében lévő fiacskájának a sorsát.

VII.

Végre ismét kitavaszodott. Nyomtalanul eltünt már mindenhonnan a vastag téli hótakaró. Csupán egy pár melyebb gödör fenekén lehetett még havat találni, piszkos feketére ronditva. A téli hóréteg helyet adott az ujonnan sarjadzó fűnek, melynek üde zöldjét imittamott apró virágok tarkitották.

A szántóföldeken néhány paraszt végezte a tavaszi szántást. A Gölnic folyó partján — beállva a folyó sekély vizébe — asszonyok mostak. A vizben dolgozó asszonyok övük mellé tüzték fel szoknyájuk szélét, hogy a habok be ne nedvezzék azt és szaporán sulykolták a vizes ruhát. Fehér lábszáruk egy-egy hirtelen mozdulatnál ki-kivillant a magasra tüzött szoknya ráncai alól és a sulykolás közben egymással versenyezve énekelték:

— Nincs szebb madár a fecskénél.

A grellenzéfeni völgyet Gölnicbányától el-

választó magaslatról vidám gyermekzsivaj hallatszott le a városka felé.

Egy csapat kislány a rét közepén keringett összefogódzkodva, miközben harsány hangon énekelte:

— Lánc, lánc, eszterlánc...

Néhányan egy körülbelül 8—10 éves leánykát állottak körül, aki az előtte halomban heverő virágból koszorukat font és azokkal egymás után koszoruzta meg az előtte állókat.

Mikor a kis leány az előtte állók mindegyikét megkoszoruzta már: egy nagyobb koszoru fonásába fogott bele.

Ezektől távolabb egy fiu csoport álldogált az erdő szélén és szájtátva bámulta egyik kis pajtását, aki egy szilfa oldalán kuszott a fölötte egy vékony ágon himbálódzó rigófészek felé. Mikor a kis fiu a fészekhez ért, óvatosan belekandikált és gyönyörködve kiáltotta le a többieknek:

— Jaj, de szép. Négy apró tojás fekszik a fészek alján.

— Mutasd, mutasd meg nekünk is — kérték őt a többiek a fa alatt könyörögve.

A kis fiu erre vigyázva ujjai közé fogott egy apró tojást és felmutatta azt az alant állóknak.

— Látjátok, — kiáltotta le közben pajtásainak — milyen szép pettyes tojása van? De nem

bántom őket — tette azután hozzá — mert az anyjuk sirni fog, ha kiszedem a fészket.

Azzal a kis fiu ismét visszatette a tojást a fészekbe és mint egy evetke, fürgén lemászott a fáról.

— Ti se merjetek hozzányulni — fordult lent a földön körbenálló pajtásai felé — mert megverlek benneteket.

Most pedig szaladjunk a többiekhez. Hadd lássuk, hogy ki fut gyorsabban — és azzal pajtásaival nyomában a többiek felé rohant. Csak annál a helynél pihentek meg, ahol a kis leány koszorut font.

— Kinek fonod azt a nagy koszorut Erika? — kérdezte a leánykától kiváncsian a kis fiu, aki a gyors futástól lihegve érkezett oda a koszorut fonó kis leányhoz.

— Ezt elvisszük Jézuskának — válaszolta Erika, a gölnici polgármester leánya, bátyja kérdésére.

Mikor a koszoru végre elkészült, Erika felállott a földről és a koszoruval kezében elindult az utszéli kőkereszt felé. A többi kis gyermek pedig nyomon követte. Ahogy oda értek, Erika reátette a koszorut a keresztre, azután letérdelt a kereszt előtt és kis kezeit összetéve imádkozni kezdett:

— Ments meg minket Uram a gonosztól és a zsebráktól.

Mikor a nap nyugovóra hajolt, a gyermeksereg is összeszedelődzködött és utközben vidáman hancurozva visszafelé indult: be a városba.

A polgármester ez alatt az idő alatt komoly beszélgetésbe merülve ült hivatali dolgozószobájában a cigányvajdával.

— Tudod, László vajda — szólalt meg épen a polgármester, — azt hiszem, hogy most itt az alkalom fiam megmentésére. Tegnap este egy hirnök érkezett Budáról azzal az értesitéssel, hogy az ifju Hunyady László: a törökverő Hunyady János fia, serege élén elindult a zsebrák had megfékezésére. Véleményem szerint ez a sereg pár héten belül már itt is lesz. Jöttének hire nagy zür-zavart fog okozni a zsebrákok között és ez alatt a felfordulás alatt talán mégis csak sikerülni fog fiamat kimenteni a zsebrákok kezei közül.

A cigányok vajdája a polgármester szavaira beleegyezően bólintott fejével.

— A terved jó, uram — jegyezte meg.

— Gándzsó már néhány hete, hogy a zsebrákoknál dolgozik a szepesi várban. Majd megüzenem neki, hogy a zavarban igyekezzen eltünni a fiuval. Most pedig sietek, hogy még ma elküldjem neki az utasitást.

A vajda ezután bucsut vett a polgármestertől, beleült szamárvonata kordéjába és eltávozott Gölnicbányáról.

A hazatérő gyermeksereg utközben találkozott a kordéval és vidáman üdvözölte azt, mint régi ismerősét. A vajda nevetve integetett a kordé belsejéből a gyermekek felé. A gyermekek figyelmét azonban inkább a kordé tetején torzképet vágó kis majom kötötte le, mig egy forduló el nem takarta a fogatot a gyermekek szeme elől.

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

VIII.

Szepes várában: Axamit táborában nagy fejetlenség, zür-zavar és lárma uralkodott. Egyes zsebrákok különböző fegyvereket: lándzsákat, kardokat izzitottak a tüzben, kalapálták ki és köszörültek meg élesre. Mások pedig az addig az ideig összerabolt zsákmányukat igyekeztek a vár valamelyik félreeső zugában biztonságba helyezni.

A zsebrákoknak hirül hozták kiküldött kémeik, hogy a vitéz Hunyady László serege indult meg ellenük, aki végét akarja vetni garázdálkodásuknak. Hunyady László serege először azokat a sárosi várakat vette be sorra, melyekbe zsebrákok fészkelték be magukat. Most pedig egyenesen Szepes vára ellen fordult, hogy onnan is kiverje a szerte garázdálkodó rabló hordát. A zsebrákok alvezére: Axamit már nem volt a szepesi várban, mert a magyar sereg közeledtének hirére a krieghi favárba tette át székhelyét a szesztricskákkal együtt.

Egy pár zsebrák néhány tehenet: a vár alatt lakó parasztoktól elrabolt jószágot hajtott be a vár udvarára nagy ostorpattogás közepette.

Az általános zürzavarban senkinek sem tünt fel, hogy Gándzsó egyre közelebb lopódzott Janikához, a gölnici polgármester elrabolt fiacskájához, aki a nagy zür-zavar közepette nyugodtan játszadozott a vár udvarán. Mikor Gándzsó Janikához ért, megszólitotta őt és az erdőbe hívta azzal az ürüggyel, hogy egy szép madarat akar neki ott fogni.

— Csak ne szólj senkinek sem, mert elveszik tőled a madarat — intette a cigány a kis fiut.

Janika nagyon megörült annak, hogy végre egyszer ismét az erdőbe mehet, azért félbe hagyta játékát és a cigánnyal együtt óvatosan kisomfordált a kapun. Senki sem vette észre távozásukat. Janika és a cigány egyenesen a távoli erdőnek vették utjukat. A cigány utközben állandóan mesélt Janikának, hogy annak a figyelmét lekösse. Közben pedig gyakran félve tekintgetett hátrafelé, hogy nem követik-e őket a zsebrákok.

Rövid idő mulva a kis fiut elrablója keresni kezdte a vár udvarán.

— Janika, Janika gyere ide...

Hivta a fiucskát, de a hivásra senki sem jelentkezett.

Azután a vár épületében kutatott a kis fiu után, de nem találta azt sehol. Minden egyes zsebráknál, akivel csak utközben találkozott, az iránt érdeklődött, hogy nem látta-e a kis fiut valahol. Mindegyik tagadólag rázta meg fejét a kérdésre.

Végre az egyik kapuőr azt állitotta, hogy látta, mikor a cigány Janikával együtt elhagyta a várat és a távoli erdő felé vették utjukat. Mivel az őr azt hitte, hogy a cigány elrablója parancsára viszi sétáltatni Janikát, azért nem törődött velük, hanem nyugodtan hagyta, hogy azok kimenjenek a kapun.

Ahogy a zsebrák meghallotta, hogy Janika és a cigány az erdőnek vették utjukat: egy furkósbotot ragadott fel és pár társával együtt a szökevények után vetette magát.

Még messze volt az erdő, mikor a cigány egy izben háta mögé pillantva észrevette, hogy követik őket. Erre karon ragadta a kis fiut és szaladásra ösztökélte, de igy is csak nagyon lassan jutottak előre. Végre a cigány karjaiba kapta Janikát és ugy rohant vele lélekszakadtából az erdő felé. Azonban teherrel a kezében csak lassabban birt előre jutni, mint gyors lábu üldözői. A zsebrákok egyre közelebb jutottak a menekülőkhöz.

Gándzsó, karján a kis fiuval, ezalatt már egészen közel ért az erdőhöz, de látta, hogy

nem mentheti meg a fiucskát, mert két üldözője elébe került és elzárta utját az erdő felé. Letette tehát Janikát a földre, hogy legalább saját maga mentse meg az irháját, de már elkésett vele, mert az a zsebrák, aki annak idején a gölnicbányai polgármester kis fiát elrabolta, utólérte őt és furkósbotjával teljes erejéből a cigány háta közepére sujtott.

Gándzsó hangtalanul zuhant végig a földön, mire a többi zsebrák is reá vetette magát a földön heverő emberre és jól agyba-főbe verték a védekezni nem tudó cigányt. Mikor a zsebrákok azt hitték Gándzsóról, hogy az már meghalt: egyszerüen ott hagyták heverni az uton, maguk pedig a kis fiuval együtt visszatértek a várba.

Ahogy a zsebrákok eltüntek a távolban, a fák között egy piros ruhás női alak lopakodott óvatosan előre. Amint a piros ruhás nő, — aki nem volt más, mint Cifra: Gándzsó kedvese — az erdő szélére ért, gyorsan körültekintett. Majd mikor meggyőződött róla, hogy már tiszta a levegő, kiszaladt a fák közül, egyenesen a földön heverő cigányhoz. Letérdelt a legény mellé, ölébe vette annak a fejét és elkezdett fölötte keservesen jajveszékelni:

— Jáj, segín Gándzsó. Megeltík ázs ín Gándzsómát.

Gándzsó azonban nem volt halott, mert egy-

szerre csak felütötte a szemét. Először nem tudta, hogy mi történt vele. Egyetlen egy tagját sem birta megmozdítani, ugy összeverték a zsebrákok. Csak a cigány leány jajveszékelését hallotta maga fölött. Mikor már megunta a jajgatást hallgatni, megszólalt:

— Hallgass mán te Cifra. Ne kornyikálj itt, hanem inkább segits nekem fölkelni.

Gándzsó a leány segitségével keserves nyögések között nagy nehezen bevánszorgott az erdőbe. Pár napi pihenés után a cigány már annyira magához jött, hogy a leányra támaszkodva lassan elindulhatott a jekelfalusi határban táborozó cigánysereg felé.

A táborba érve a vajdának azonnal feltünt a bicegve közeledő Gándzsó és beintette őt magához a sátorba. Bent Gándzsó elbeszélte a vajdának a kis fiu sikertelen elrablási kisérletét és megmutatta neki teljesen kékre-zöldre vert testét.

A vajda azonnal két másik cigányt küldött a zsebrák táborba. De a két cigány rövidesen ismét visszaérkezett, mert a zsebrákok be sem engedték őket a várba.

Ezek után a vajda ismét felkereste a gölnici polgármestert. Elbeszélte neki Gándzsónak a kis fiu elrablására irányuló sikertelen kisérletét, melynél Gádzsó majdnem saját maga is ott hagyta a fogát, valamint két másik kiküldöttje kudarcát is.

— Uram, én ezennel mindent megpróbáltam, hogy segitsek rajtad, de nem sikerült — fejezte be szavait a vajda. — Most már meg sem kisérelhetem elraboltatni a fiadat, mert a zsebrákok minden egyes cigányra gyanakszanak. Legjobb lesz, ha belenyugszol Isten akaratába.

A polgármester tenyerébe temette fejét és észre sem vette, hogy a vajda csendesen elhagyta a szobát.

IX.

Közben telt-mult az idő. Suhantak az évek. Egyik a másik után. Némelyeknek gyorsabban, némelyeknek pedig lassabban. A Szepesség még mindig a zsebrákok igája alatt nyögött.

A gölnici polgármester hajában egyre szaporodtak az ezüst szálak. Fiát nem sikerült kiszabaditania a zsebrákok karmai közül, bár minden lehetőt megkisérelt. Személyesen is elment érte könyörögni, hogy adják vissza a fiát, de a zsebrákok csak gunyosan röhögtek rajta.

— Majd ha jó zsebrákot neveltünk belőle, akkor visszaadjuk, hamarább nem — jegyezték meg gunyosan a sirva rimánkodó apa előtt.

A fiu pedig a zsebrákok társaságában idővel maga is zsebrákká hasonult. Mind sürübben vett részt azok portyázásaiban, de valami ismeretlen erő mindig visszatartotta az oktalan kegyetlenkedéstől.

Erikából is nagy leány lett az évek multán. Szép leány, kinek minden ujjára akadt volna kérő még akkor is, ha az apja nem lett volna polgármester. A templomban reá esett a legények legtöbb pillantása, amint ájtatosan lesütött szemekkel ült padjában.

Erika azonban már menyasszony volt: a helybeli tudós orvosprofesszor egyetemet járt legény fiának a menyasszonya. Esküvőjét épen aznapra tüzték ki.

Vasárnap volt. Szeptember eleje. Nagy napjuk a gölnicieknek. Szeretett polgármesterük leányának: Erikának kellett aznap örök hüséget esküdni az oltár előtt a doktor fiának.

Ragyogóan fényes reggelre virradt aznap Gölnicbánya. Az égen egyetlen egy felhő sem látszott. Csupán a Gölnic folyó fölött gomolygott még a reggeli köd.

A polgármester háza tája csak ugy ragyogott a tisztaságtól. Miska: a ház félkegyelmü szolgája még az éjjel fölkelt, hogy az udvart és a ház környékét jól kisöpörhesse.

A házban bent már kora délelőtt nagy izgalom uralkodott. A menyasszonyt öltöztették a vénasszonyok. Erika: a menyasszony az izgalomtól egészen sápadtan állott a szoba közepén és hallgatagon türte a vénasszonyok fecsegését, mely mint egy malom zugott szakadatlanul a fülébe.

— Jaj, de édes — csapta össze kezét az egyik vénasszony, mikor Erika fehér menyasszonyi ruháját fölvette.

— Boldog lehet a doktor fia, még ha ki is járta az egyetemet. Ilyen szép feleséget, mint a mi Erikánk, máshol amugy sem találhatott volna — tóditotta hozzá a másik, nevetésre huzva széjjel fogatlan száját.

A ház udvarán is átszaladt néha egy-egy ünneplő ruhába öltözött cselédleány és kiváncsian kémlelt ki a kapun abba az irányba, amerre a doktor háza volt. Végre a kis cseléd, aki addig az ideig állandóan a kapunál őrködött, szaladt be visongva a házba:

— Jönnek már, jönnek már.

A távolból egyre közeledő halk zeneszó hallatszott. Majd kinyillott a kapu és egy pálcás, pántlikákkal feldiszitett vőfély lépett be rajta. A vőfély után egy muzsikus banda jött vidám zeneszóval. Végül a kiváncsi néptömeg tódult be az udvarra.

A kiváncsi tömeg széles félkörben fogta körül a vőfélyt. Mikor már mindnyájan az udvaron voltak, a vőfély annak jeléül, hogy beszélni akar, fölemelte pántlikás botját. Erre a mozdulatra a tömeg egyszerre elcsendesedett.

Mielőtt azonban a vőfély beszédébe belefoghatott volna, a csendben a Herveg felől egy csapat közeledő ló ütemes dobogása hallatszott

fel. A kiváncsian tolongó néptömeg a lódobogás hallattára félve szorult oldalra és közben ijedten suttogta:

— Jönnek a zsebrákok...

A tömeg által szabaddá tett helyen egy hórihorgas, szikár lovas jelent meg, csipőretett kézzel. Az első lovast néhány más lovas is követte.

— Mi van itten? — kérdezte az első lovas, dölyfösen nézve végig a bámészkodókon és a tornácon szorongó házbeliek felé fordult. A kérdés hallattára az udvaron álló vőfély reszketve lépett elő:

— Polgármesterünk leányának az esküvőjét tartjuk most itt — felelte, összeszedve minden bátorságát.

— Te csak hallgass kutya, most én beszélek — riadt reá Axamit, mert ő volt az első lovas.

— Majd mi is részt veszünk azon az esküvőn — szólt oda azután a tornácon állóknak. — Hadd lássuk csak, hogy szép-e a menyasszony?

Erika már előzőleg hallotta a zajt és aggódva lesett ki az ablakon keresztül az udvarra. Mikor a zsebrák vezér azt a kivánságát nyilvánitotta, hogy szeretné látni a menyasszonyt, Erika gyorsan a szobának a kertre nyiló ablaka felé rohant, kinyitotta azt és fürgén kiugrott az ablakon. Nagyon jól tudta, hogy mit

jelent az, ha a zsebrákok egy menyasszonyra kiváncsiak és azért igyekezett minél hamarabb eltünni előlük.

Ez alatt az idő alatt Axamit türelmetlenkedni kezdett.

— No mi az? Nem akarják nekünk megmutatni a menyasszonyt? Majd akkor mi megyünk be őt megnézni.

Azzal leugrott lováról és be akart rontani a házba. Társai azonnal követték vezérük példáját.

A ház ajtajában Erika bátyja állotta a zsebrák vezér utját és fel akarta őt tartóztatni, hogy huga menekülését elősegitse. Axamit minden további huza-vona nélkül előrántotta tőrét és leszurta az utját állani akaró ifjut. Azután hidegvérrel lépett át a holttesten és berohant a szobába. Bent azonnal meglátta a nyitott ablakot és mikor kinézett rajta: észrevette a távolban, a menyasszonyi ruhában szaladó Erikát.

— Utána legények, fogjátok meg őt — uszitotta csapatát a leány nyomába.

A zsebrákok egymás után ugrottak ki a nyitott ablakon és vették üldözőbe a menekülő leányt. Közben több zsebrák harcos lándzsanyéllel verte szét az ijedten táguló kiváncsi tömeget, mely az esküvőt jött megnézni.

Erika ezalatt szivdobogva menekült egyre

tovább lármásan közeledő üldözői elől. Átszaladt a várhegyen, keresztül a városon, végig futott a főutcán, majd a Gölnic folyón átvezető pallónak vette utját, de nem birta lerázni az őt nyomon követő zsebrákokat. Hasztalanul próbált elrejtőzni üldözői elől, mert fehér menyasszonyi ruhája mindenhol már messziről elárulta őt.

Amint Erika átért a Gölnic folyó tulsó oldalára: a grellenzéfeni völgyet Gölnicbányától elválasztó domb fele vette szaladásának irányát. Erős, hegymászáshoz szokott, igazi gölnici leány volt Erika, aki még csak nem is pihegett, mikor fölért a magas dombra. Azt hitte, hogy üldözőit messze a háta mögött hagyta, de csalódott számitásában, mert azok csak nem akartak sarkából leszakadni. Ekkor az erdőnek vágott neki és az abban vezető keskeny ösvényen a grellenzéfeni völgy felé futott. A zsebrákok azonban az erdőben is megtalálták az üldözött Erika nyomát.

Azután a kis grellenzéfeni völgynek vágott neki a leány szaladva. Magasra emelte menyasszonyi ruháját, hogy jobban birja a futást. Már lihegett egy kissé, de még mindig reménykedett abban, hogy kifárasztja a zsebrákokat. Azonban hiába.

Mikor a völgy végén a meredek hegyoldalhoz ért és hátrapillantott Erika, üldözőit még

mindig szorosan a nyomában találta. Erre elkezdett — üldözőivel sarkában — a meredek hegyoldalban négykézláb fölfelé kapaszkodni.

Végül a kojsói havas felé szaladt, de már nem birta tovább. Mikor a nyeregbe ért, balra kanyarodott el: a gölnici oldallal szemben fekvő kopár kojsói oldalra. Itt már alig birt vánszorogni szegény, azonban üldözőivel a háta mögött még vonszolta magát egy darabig, mig csak össze nem esett.

Erika tehetetlenül a földön fekve, már szinte testén érezte az őt követő zsebrákok durva érintését. Végső mentségül Istenhez fohászkodott, hogy szabadítsa meg őt üldözői elől.

És Isten csodát tett.

A legelsőnek odaérkező zsebrák már nyujtotta kezét a földön heverő leány felé, mikor az egyszerre csak nyomtalanul eltünt. A helyén, ahol a leány még az imént feküdt, egy forrás buggyant fel. Az egyenként érkező üldözők eleinte ijedten bámultak össze, mikor a leányt eltünni látták, majd hosszas tanakodás után üres kézzel vették utjukat visszafelé.

X.

Gölnic bányavárosának erdejében abban az időben épen szénégetők dolgoztak, mikor a zsebrákok Erikát üldözőbe vették. Lapotka Miso és Golubics Palko egy házhely nagyságu kiegyengetett helyen fát raktak össze, szabályosan köralakba, ugy fél ember magasságra, hogy azután meggyujtva, földdel hányják be az égő farakást. Mert igy készül a jó faszén, ha nem jut levegő a föld alatt senyvedő fához, melyért aranyat adogatnak a kovácsok.

Lapotka Miso már épen alá akart gyujtani a kész farakás alá, csak még egy alkalmas helyet keresett, ahová csóváját beledughatta volna, mikor Erika — mint egy üldözött vad — szaladt el a két szénégető mellett. Nemsokára rá egy csapat zsebrák rohant Erika nyomába.

Golubics Palko kérdőleg szólt oda Lapotka Misonak:

— Láttad?

— Már, hogy ne láttam volna — felelte az vissza — hiszen azért van szemem.

— Erika volt, a gölnici polgármester leánya — kezdte ismét Golubics. — Reáismertem mindjárt, mert ezen a télen többször hozott kenyeret a feleségemnek, mikor kifogyott az ennivalónk.

— A mi urainkat bántja az a nyavalyás zsebrák, hogy a kosz essen beléje — kapott belé Lapotka, fölegyenesedve a farakás mellett, Golubics szavába. — A mi urainkat. — És fenyegetően rázta meg öklét az üldöző zsebrákok felé.

Majd mind a ketten egyszerre kiáltottak fel:

— Gyerünk csak a többiekért. Ellátjuk mi a zsebrákok baját. — Azzal otthagyták farakásukat és elsiettek az erdőben dolgozó többi szénégető felé.

Lapotka Miso ért hozzájuk elsőnek és elkiáltotta magát:

— Karóra, legények, a mi urainkat bántja a zsebrák.

— Karóra, karóra, — kiabálta az épen akkor odaérkező Golubics is.

Rövidre rá felizgatott szénégetők nyüzsögtek mindenfelé az egész táborban. Némelyek husángokért szaladtak, mások a hatalmas fadöntő baltát akasztottak hátukra. Pár pillanat mulva vezetőjük intésére mindnyájan a

zsebrákok után vetették magukat, hogy azokat agyonverjék.

Azonban a segitségre siető szénégetők elkéstek. Erika a zsebrákoktól szorongatva addigra már eltünt a kojsói forrásnál. A szénégetők épen szembe találkoztak a megzavarodva visszatérő zsebrákokkal.

— Uder ho! — Csak a fejét, hogy meg ne sántuljon — kiáltásokkal vetették magukat a feldühödött legények a menekülni igyekvő zsebrákokra.

Egyetlen egy zsebrák sem menekült meg Erika üldözői közül. Az utolsót egészen az erdő széléig kergették, ott érték utól és vették agyon. Az egyik haldokló zsebrák elmondta a figyelő szénegetőknek, hogy a gölnici polgármester leánya: Erika nem került kezeik közé, hanem nyomtalanul eltünt a kojsói forrásnál, mintha csak a föld nyelte volna el. Azután annak is leesett az álla: meghalt.

Másnap a szénégetők vezetője lement Gölnicre, hogy közölje a polgármesterrel leánya eltünését. A polgármester házának bejárata előtt viaszgyertya nehéz szaga érzett.

Ahogy a szénégetők vezetője — süvegét zavartan forgatva kezében — belépett a házba, a nagyszobában két ravatalt pillantott meg. A két ravatal előtt egy széken a polgármester ült, teljesen összetörve, hófehér hajjal. Az át-

élt izgalom egy éjszaka alatt megőszitette.

Az egyik koporsóban fia volt felravatalozva, akit a zsebrák vezér szurt agyon, mert védelmére kelt menekülő hugának. A másik koporsóban pedig felesége feküdt, kinek a rémhir hallattára, hogy mindkét gyermekét elvesztette, fájdalmában megrepedt a szive.

A szénégetők vezetője teljesen elfogódva adta elő a polgármesternek a kojsói havason lejátszódott eseményeket. Megemlítette előtte a haldokló zsebrák vallomását is, aki szerint Erika nem jutott kezeik közé, hanem csodálatos módon eltünt előlük.

A polgármester az elbeszélés alatt némán ült helyén, csak mikor a vezető elhallgatott, köszönte meg a szénégetők önfeláldozását. Majd igy folytatta:

— Te Jankó, én a temetés után mindenemet polgártársaim gondjára bizom és elhagyom Gölnicbányát, hogy bosszut álljak a zsebrákon. Hireket kaptam, hogy Mátyás király hadvezére: Rozgonyi Sebestyén a fekete sereg élén elindult a zsebrákok ellen. Hozzájuk akarok csatlakozni én is. Jösztök velem?

A szénégetők vezetője társai beleegyezésétől tette függővé elhatározását.

Következő nap lezajlott a temetés. Minden épkézláb ember ott tolongott a temetőben. A beszentelés után, mikor a pap bucsuztatta a

halottakat, mindenki szemét törülgette. Csak a polgármester szeme maradt száraz.

Temetés után a szénégetők vezetője odasomfordált a polgármester mellé és a fülébe sugta:

— Jövünk mindnyájan.

Másnap kora reggel, mint a villám terjedt el a városkában az a hir, hogy a polgármester nyomtalanul eltünt. Nem találják sehol: sem a lakásán, sem a városházán, hivatalában. A főtér sarkán álló vendéglő tulajdonosa alig birta lebonyolitani a nagy forgalmat. Mindenki a polgármester sorsa iránt érdeklődött. Az asztalok mellett is csak az ő eltüneséről folyt a szó.

Mikor a főjegyző a városházán belépett hivatalos helyiségébe, az iróasztalán egy neki cimzett lepecsételt levelet talált. A főjegyző feltörte a pecsétet és belefogott a levél olvasásába.

— Kedves Barátom! — kezdődött a levél. — Mikor ezt a levelet olvasod, én már elhagytam Gölnicbányát. Örökre itt hagyom azt a helyet, ahol elvesztettem szeretetteimet.

Ne gondold azonban, hogy könnyü szivvel távozom el szülővárosomból, melyben annyi örömet és szenvedést éltem át és ahol polgártársaim megtisztelő bizalma olyan diszes állásba emelt.

Az én életem már amugy is alkonyodóban van. Nem tudok és nem is akarok azok nélkül élni, kiknél szivemet hagytam. De nem gyáván halok meg. Nem önkezemmel vetem végét életemnek.

Egy célom van még az életben: először boszszut állok a gaz zsebrákon, aki boldogságomat tönkretette. Azután örmömel halok meg, mert remélem, hogy a tulvilágon ismét találkozom azokkal, akiket szeretek.

Igaza volt a bucsuztatóban a papnak: Nem azok a szegények, akik elmentek, hanem azok, akik itt maradtak. De én érzem, hogy nem maradok sokáig szegény.

Vagyonomat a Te gondjaidra bizom és ha esetleg fiam, kit annak idején elrabolt tőlem a zsebrák és aki most már felserdült ifju lehet, vissza találna térni, legyen mindenem az övé. Ha pedig nem térne vissza, ugy osszák szét vagyonomat a szegények között. Mindenekelőtt azonban hü szolgáim mindegyikéről gondoskodjanak.

A polgármesteri jelvények hivatali szobámban fekszenek gondosan becsomagolva.

És most bucsut veszek Tőled is, meg az összes gölniciektől is Kedves Barátom. Örökre bucsut veszek tőletek. Ha néha napján mégis eszetekbe jutok, mondjatok el értem egy Miatyánkot és reméljétek, hogy sokat sanyar-

gatott lelkem megtalálta örök nyugodalmát a tulvilágon.

A főjegyző befejezte a levél elolvasását. Aztán letörülte az olvasás alatt önkéntelenül is szemébe lopakodott könnyeit. Majd a levelet összehajtogatva, elzárta a szekrényébe és leült az iróasztala mellé.

IX

Távolban: a Hernád lankás partja mellett fegyvercsillogás látszott. Hédervári László egri püspök dandára kelt át a folyón, hogy csatlakozzon Rozgonyi Sebestyén fekete seregéhez, mely Mátyás király parancsára a zsebrákok ellen indult.

Kora délután a dandár előörsei egy különös csapat közeledését jelentették az átkelésnél rendelkező püspöknek. A csapat élén egy jól megtermett idős ember lovagolt, akinek oldalát hatalmas pallos verte. A lovasnak hosszu, galambősz szakállát borzolva lobogtatta a parti szél. Husz-huszonöt darócruhába öltözött, tetőtől talpig kormos ember gyalogolt némán a lovas után. Mindegyik ember övében egy-egy élesre kifent balta csillogott.

Mikor a kis csapat a püspök elé ért, vezetőjük leugrott lováról és fövegét kezében tartva, gyalogszerrel járult a püspök elé. Az kiváncsian

kérdezte meg az előtte álló embertől:

— Mi járatban vagytok errefelé?

— Mátyás király seregét keresem, melyet a király a zsebrákok ellen küldött — válaszolta az ősz ember a püspöknek — hogy csatlakozzam hozzájuk. —

Az ősz ember a püspök kérésére elmondotta történetét, melyből az derült ki, hogy ő a gölnicbányai polgármester és azért akar Mátyás király seregéhez csatlakozni, hogy a zsebrákokon bosszut álljon.

Mikor a gölnici polgármester megtudta, hogy a püspök dandára is a zsebrákok ellen vonul, engedelmet kért a püspöktől, hogy csapatával csatlakozhasson az ő dandárához.

A püspök dandára Sárospatak közelében találkozott Rozgonyi Sebestyén fekete seregével. Alig egyesültek egymással a csapatok, mikor meglátták Axamit és Talafuz zsebrák vezéreknek a hegyekből leszálló hordáit.

Ahogy a két ellenséges sereg megpillantotta egymást, mind a kettő visszahuzódott egy kissé és a vezérek elrendezték a csapatokat. A ravasz Talafuz seregének egy részét rögtön a fekete sereg megkerülésére küldte.

Az előkészületek befejezése után Rozgonyi Sebestyén azonnal megfuvatta a kürtöket és seregének élén bátran nekitámadt a számbelileg tulsulyban lévő zsebrákoknak. Azok pedig

erősen védekeztek, sőt néhol még ők mentek át támadásba.

Hosszu ideig hullámzott a harc jobbra-balra. A fekete sereg nem birt a tulsulyban lévő zsebrákokkal, viszont azok sem tudták legyőzni a hires fekete sereget. A mérleg serpenyője azonban lassan a zsebrákok oldalára kezdett hajolni. Különösen, mikor megérkezett Talafuznak átkaroló csapata és oldalba fogta Rozgonyi Sebestyénnek a jobbszárnyon harcoló könnyü lovasait.

A, már-már lankadni kezdő zsebrákok erre ujult erővel vetették magukat ellenfeleikre. Ingadozott az egész harcvonal, mikor a másik szárnyon harcoló gölnici polgármester megpillantotta közelében Axamit hóri-horgas alakját. A polgármester egy rettentő orditással reávetette magát az Axamit körül harcoló zsebrákokra:

— Vérét akarom a gyilkosnak, a vérét.

Axamit környezete hasztalan igyekezett a dühöngőt vezérétől távoltartani. A polgármester hatalmas pallosát két kézre kapva jobbra-balra halálos csapásokat mért a reátámadó zsebrákokra és véres utcát vágott magának egészen Axamit közelébe. Hű szénégetői pedig mindenhol nyomon követték. Mikor Axamit látta, hogy félelmetes ellenfele egyre közelebb férkőzik hozzá, meg akarta forditani

lovát, hogy elmeneküljön előle, de a ló a zajtól egészen megvadulva egyenesen a polgármester felé rohant.

Axamit kardjával védekezett a reá emelt pallossal szemben. Azonban hasztalan, mert a következő pillanatban nagyot villant a polgármester pallosa és Axamit, állig behasitott fejjel, holtan zuhant le lováról.

A vezérük eleste miatt megzavarodott zsebrákok elvesztették minden bátorságukat, megfordultak és fegyvereiket eldobálva futásnak eredtek. Ez által magukkal ránt ották a sereg többi részét is.

Csak egy zsebrák állt szembe a polgármesterrel, aki Axamit felett való győzelmén megittasodva, megfeledkezett minden óvatosságról. Az, akit évekkel ezelőtt Gölnicbányán megvesszőztetett. A zsebrák felemelte lándzsáját és beledöfte a polgármester mellébe, még mielőtt az egyik szénégető fejét baltájával bezuzhatta volna.

A polgármester végigzuhant a földön, reá Axamit holttestére és kiömlő vére elkeveredett a halott vérével. Szénégetői közül egy páran rögtön segitségére siettek, óvatosan megforditották és vezetőjük, aki értett egy keveset a gyógyfüvekhez, megvizsgálta a polgármester sebét. Azonnal látta, hogy itt minden segitség hiábavaló. Már csak percekről lehetett szó.

A közelben egy könnyebben sebesült fiatal zsebrák harcos könyökére támaszkodva, erősen figyelte a körülötte lejátszódó eseményeket. A zsebrák arcán meglátszott, hogy erősen gondolkozik. Mikor a haldokló polgármester felütötte pillantását és tekintete a sebesült zsebrákra esett, vonásai örömre derültek és kezét feléje tárva, hörögve szólalt meg:

— Fiam, kedves fiam! Végre mégis megtaláltalak... Lám, jó az Isten... Most már megkönnyebbülve mondhatok bucsut a földi életnek, mert tudom, hogy most már te is biztonságban vagy.

A fiatal zsebrák harcos előtt a polgármester megszólitására, mintha egy sürü fátyol szakadt volna széjjel. Az elébb még hiába törte a fejét azon, hogy honnan ismerős előtte ez az arc. Most már tudta, hogy ez az arc édesapjának az arca, akitől már olyan hosszu ideje, hogy elszakadt.

Látta magát: mint kis fiut a mezőn játszani pajtásaival együtt. Látta: hogyan vezeti őt a zsebrák egyre beljebb és beljebb az erdőbe; hogyan lovagol annak a hátán. Eszébe jutottak megint az erdei tisztáson játszadozó medvék és tudta, most már biztosan tudta, hogy az itt haldokló ember az ő édesapja. Forró érzés öntötte el szivét. Csak most találkozott az

apjával és máris el kell válniok egymástól örökre.

Nyögve térdelt fel fektéből és föl akart kelni, hogy közelebb vánszorogjon édesatyjához, de hiába: tehetetlenül esett vissza megint. Két szénegető rögtön segitségére ugrott és odatámogatták a sebesült fiatalembert haldokló édesatyjához.

A fiu sirva térdelt le édesatyja mellé, de az akkor már nem ismert meg senkit, mert nem volt eszméleténél. Beállott a haláltusa. A haldokló zihálva hörgött és ajkát érthetetlen szavak hagyták el. Majd mosolygósra derült az arca.

— Feleségem, kedves feleségem, milyen jó itt nálad — suttogta. Egy mélyet sóhajtott, majd feje a mellére hanyatlott. Vége volt.

A szénégetők vezérük halála után bucsut vettek a fekete seregtől és ismét visszatértek Gölnicbányára. Egy hordágyat hoztak magukkal haza, melyen a polgármester sebesült fia feküdt.

Pár hónapi gondos ápolás után a sebesült teljesen felépült. De felépülése után nem volt többé maradása Gölnicbányán, hanem belépett a fekete seregbe. Mátyás király hadnagygyá nevezte ki.

A szénégetők pedig tovább folytatták munkájukat a gölnicbányai erdőben a farakások

mellett, mintha semmi sem történt volna. De azért már uj emberek is dolgoztak közöttük. A régiek közül néhányan szintén ott maradtak a sárospataki csatatéren.

Lapotka Miso sem gyujtotta meg azt a farakást, mely alá pedig már csóvát is készitett. És Golubics Palko azóta más szénégetővel rakja össze a fát, melyből szenet akarnak égetni. Közben pedig mesél társának: hogyan kergették meg Sárospatak mellett a zsebrákokat és hogyan találtak rá a polgármester zsebrákká lett fiára. Csak akkor komorul el az arca, ha volt társáról: Lapotka Misoról kezd beszélni, aki ott esett el.

A polgármester fia pedig most is — ahányszor csak hazajön Gölnicbányára látogatóba a fekete seregtől — mindig kisétál az erdőbe, hogy Golubics Palkóval elbeszélgessen.

Pár évvel a sárospataki ütközet után a nagy király személyesen vezette a Szepességre fekete seregét, hogy a zsebrákokat végleg megfékezze. Elfoglalta váraikat. A zsebrákok egyrésze elesett a küzdelemben, másik része pedig megadta magát és belépett a fekete seregbe.

Giskra is meghódolt Mátyás király előtt. A király megkülönböztetett tisztelettel bánt a még mindig hatalmas zsebrák vezérrel. Nem bántotta őt, sőt még két uradalmat is ajánn-

dékozott neki. Giskra később megnősült: magyar leányt vett el feleségül és haláláig hű hive maradt Mátyás királynak.

XII.

Az elbeszélő itt szünetet tartott elbeszélésében és megjegyezte:

— Itt véget ért a kis füzet tartalma és én rögtön másnap, ahogy a füzetet végigolvastam, visszavittem azt a levéltárba. A levéltáros azután bevezette a füzetet a többi iratok közé és feltette a polcra. Most is ott fekszik még, ha az egerek azóta meg nem ették.

Ezzel azonban a történet még egyáltalán nem fejeződött be.

Időközben elmult a nagy vakáció és mi ismét bevonultunk az iskolába. Véget ért a levéltár rendezése is. A rendezés ideje alatt azonban az öreg levéltáros barátságába fogadott engem és én még azután is gyakran följártam hozzá a levéltárba: beszélgetni, dolgozgatni.

Pár év mulva befejeztem tanulmányaimat és rövidre rá meghalt az öreg levéltáros. Polgár-

társaim, akik ismerték a poros könyvek iránti előszeretemet és tudták, hogy kiismerem magamat a levéltárban, engem választottak meg az ő helyébe városi levéltárosnak.

Nemrégiben, mikor én is a levéltár anyagának rendezésével foglalkoztam, — mert olyan ez, mint Sysiphus munkája: akárhányszor rendezi az ember, soha sincsen rendben — két okmányt fedeztem fel benne, melyek megerősitik és egyben megvilágitják a füzetben leirt történetet.

Az egyik okmány Mátyás király adománylevele volt, melyben a király a zsebrákok elleni harcban elesett vitéz gölnicbányai polgármester fiát: Jánost, a fekete sereg hadnagyát, saját és apja érdemeinek elismeréseül bárói rangra emeli sárospataki Bukor néven. Egyuttal cimert is adományozott neki Mátyás király. A cimer két részre van osztva. Az első felében két kéz tart egy pallost, melyre egy zsebrák feje van tüzve. A másik felében pedig egy szénégető áll baltával kezében.

A másik okmány, melyet a levéltárban találtam, körülbelül egy évszázaddal későbbi keletü és az akkori városi erdész jelentését tartalmazza, aki előadja, hogy a kojsói havason csorgó forrásnál az őszi holdváltozás előtti utolsó holdfogyatkozás alkalmával egy női alak szokott kisérteni és bejelenti, hogy a pászto-

rok emiatti félelmükben korábban szokták a kojsói havasról a nyájat lehajtani. Szerinte köztudomásu, hogy a forrásnál Erika — a zsebrákok elleni harcban elesett gölnici polgármester leánya — szokott kisérteni, aki a kojsói forrásnál tünt el az őt üldöző zsebrákok elől.

Ezzel a gölnici levéltáros befejezte elbeszélését és elhallgatott.

Elbeszélés közben megebédeltünk a hátizsákból, mert nem birtuk elhagyni az elbeszélőt. Azután lassan lehanyatlott a nap és a hegyek mögül küldte utolsó sugarait bucsuzóul felénk. Majd feljöttek a csillagok is, ezek a pislákoló égi mécsesek és mi még mindig a menház lépcsőin üldögéltünk, hallgatva a levéltárost.

Ez alatt egy fiatal cserkész tüzet rakott a menház mellett, mire mi is átvonultunk oda és letelepedtünk a tüz köré. Itt, a sziporkázó tüzbe bámulva fejezte be elbeszélését a levéltáros.

Az elbeszélés után sokáig hallgattunk csendesen elmélázva, majd egyikünk megszólalt:

— A történelem néha megismétlődik. —

Némán, komoran ültünk a tüz körül. Belebámultunk a lobogó lángokba és hallgattuk az égő fenyőtuskók pattogását. Majd egyikünk a másik után kelt fel szótlanul a tüz mellől és

ment be a menházba aludni. Engem egyedül hagytak kint a szabadban.

Hirtelen felneszeltem.

Egy favágó telepedett a tüzhöz éles baltájával vállán és csendesen jó estét kivánt. A favágó arcvonásai valahogyan nagyon ismerősöknek tüntek fel előttem. Mintha már láttam volna azokat valahol. És olyan furcsán hosszu orra volt.

Barátságosan visszaköszöntem a favágónak és megkérdeztem tőle, hogy mi járatban van errefelé.

— Fákat jöttünk dönteni — válaszolta az kérdésemre. — Hogy ne nőjjenek az égig — tette még mosolyogva hozzá. Azután ismét fölkelt a tüz mellől és ugy, ahogyan jött: csendesen eltávozott megint.

Hová? merre? Nem tudom.

És lassan hamuréteg fedte be az izzó parazsat.

Az állomás verebei

Mikor vagy egy évvel ezelőtt a Csallóközön jártam, elkerültem Komáromba is. Az ujonnan bevezetett motoros gyorsvonat két óra alatt Pozsonyból Komáromba repített. Én a vasuti kocsi egyik sarkában helyezkedtem el és a vonat ablakán keresztül érdeklődve figyeltem az előttem elsuhanó tájékot.

A pozsonyi hegyek egyre távolabb és távolabb kéklettek az ég alján, mig egyszerre csak teljesen letüntek a szemhatárról. Nemsokára már a komáromi kettős templomtorony magaslott ki a lapályból. Majd a vasuti sinek egy helyen keresztülvágtak a város határában fekvő földerődökön, azután balra fordult a vonat, áthaladt egy pár váltón és már benn is voltunk a komáromi állomáson. Pár pillanat mulva a hires komáromi konflisok egyike repített be a városba, a szálloda elé, melyben egy éjszakára meg szándékoztam szállani, mig a városban dolgaimat elintézem.

Szerencsém volt, mert még aznap sikerült

mindent elvégeznem, sőt arra is futotta az időmből, hogy délután egy kissé körültekintsek a városban. Amugy is régi vágyam volt Komáromot egyszer megnézni. Megtekinteni azt a várost, melyben a nemzet nagy mesemondója: Jókai született és élte le gyermekkorát. Azt a várost, mely félig-meddig már amugy is ismerős volt előttem az ő müveiből.

Elzarándokoltam Jókainak szülőházához is a Királypüspök utcában, mely háznak kertjében még mint gyermek álmodta egy évszázad előtt az ő szinpompás, a szivárvány minden szinében ragyogó meséit. Szemben a hatalmas gimnázium nézett le komolyan a szerényen meghuzódó alacsony épületre.

Este, vacsora után, az étteremben találkoztam egy pár rég nem látott jó barátommal, akik megtudva azt, hogy Komáromban tartózkodom, eljöttek, hogy olyan hosszu idő után egyszer jól kibeszélgethessük magunkat. Igaz is, mikor találkoztam velük utoljára? Már majdnem másfél évtizede annak. Lent a Piave partján, abban a gyászos vérzivatarban, ahol a vidám gyermekkori nevetésünket hagytuk, amelyet azóta sem tudunk és nem is fogunk már meglelni többé soha. Csak a redő lesz évről évre mélyebb az ajkunk körül és a ráncok szaporodnak az arcunkon, meg a szivünkön.

Fiatalság?! Hát volt nekünk fiatalságunk? Van nekünk jövőnk?

De tünjenek el most legalább egy rövid időre ti, a multnak és jelennek kisértetei. Nem titeket idéztelek most, hanem valami másról, valami vidámabb dologról szeretnék mesélni.

Szóval este találkoztam egy pár rég nem látott jó barátommal és kedélyes beszélgetés, borozgatás közben ugy elröpült az idő, hogy mi azt észre sem vettük. Bizony már erősen hajnal felé járt, mikor elbucsuztunk egymástól. Utána siettem a szállodában szobámat felkeresni, hogy vonatom indulásáig még egy pár órát aludhassak.

De minek is szaporitsam tovább a szót. Reggel mégis későn ébredtem fel ugy, hogy lekéstem az Érsekujvár felé induló vonatot. Bár sietve öltözködtem fel és azonnal egy kocsiba vágtam magam — mert autó nem volt — hogy még idejében érjem el a vonatomat, minden igyekezetem hiábavaló volt, mert a vonatom éppen akkor füstölgött kifelé, mikor én kocsimmal az állomás bejárata elé fordultam.

Már most mit csináljak? — gondolkoztam magamban. Csak nem megyek vissza szégyenszemre a szállodába? Inkább künn maradok az állomáson a következő vonat indulásáig. A következő vonatra azonban egyelőre még vagy három órát kellett várni. Kifizettem te-

hát a kocsit és bevonultam a váróterembe, — mert étterem nem volt az állomáson. Rettenetesen unatkoztam. Minden pillanatban elővettem az órámat, de azzal csak nem akart mulni az idő. A mutató a számlapon csigalassusággal haladt előre. Őszintén ajánlhatom mindenkinek, aki még nem unatkozott életében, hogy késsen le valamilyen állomáson, melyen nincsen nagy forgalom, egy vonatot és kint az állomáson várja be a következő vonat indulását. Biztosíthatom róla, hogy akkor egész biztosan megtanulja, mi is az az unalom.

Legelőször is végignéztem a váróterem falán az összes kifüggesztett hirdetéseket. Még az igmándi keserüvizes hirdetés előtt is hosszabb ideig álldogáltam. Azután megbámultam az állomásfőnöknek a váróterem egyik sarkában elhelyezett igazán gyönyörü kaktusz gyüjteményét. Mindegyik kaktusz egy-egy diszpéldány volt. Különösen az egyik óriási kaktusz ragadta meg a figyelmemet: egy hatalmas dézsában tenyérnyi nagyságu és tojásdad alaku husos levelek sorakoztak egymás fölé. Minden egyes levélből mint a dárdák meredeztek ki hosszú, varrótű nagyságu hegyes, kemény tüskék. Volt időm bőven és én megszámoltam a tüskéket mind: összesen 2645 tüske volt az egész kaktuszon. A kaktusz leveleinek élén kis rügyek fakadtak: apró, fiatal kaktuszok. De

nem egy rügynek már csak a helye volt meg. Lelkes kaktuszbarátok, akiket errefelé vitt az utjuk, gyarapitották ilyen módon kaktuszállományukat. Titokban, mikor senki sem nézett oda, én is letörtem egy gyanutlan rügyecskét és óvatosan a zsebembe csusztattam azt. Nekem is van otthon szép kaktuszgyüjteményem. Elhatároztam, hogy szerzeményemet »Komárómi óriási unalomkaktusznak« fogom elkeresztelni.

Ahogy a kaktusszal végeztem, ismét előhuztam zsebórámat és megnéztem rajta, hogyan mulik az idő. Mindössze csak egy óra mulott el addig az ideig. Szóval még két óra hosszat voltam az állomáshoz láncolva. Az unalom óriáskigyója láncolt oda. Szörnyüség.

Végső elkeseredésemben kimenekültem a váróteremből és elkezdtem a perronon sétálni. Föl negyvenegy lépés, le negyvenegy. Jó egy párszor végigmentem rajta. Azután elkezdtem az állomás keramitjának kockáit olvasni, de ezt már nem fejeztem be.

Megérkeztek a verebek, az állomás verebei, ahogyan később a kapus nevezte őket. Egy párocska volt csupán. Olyan füstösek, kormosak voltak, mint hogy ha akkor bujtak volna elő valamelyik mozdony kéményéből.

A kapussal együtt ők tartották tisztán az egész állomást. Minden ehető hulladékot be-

kebeleztek. A him volt a bátrabbik, mint a himek általában. Először az jelent meg a porondon. Lassan oldalogva ugrálva közelitett meg egészen vakmerően engem. Még akkor sem repült fel, mikor járkálni kezdtem.

Hirtelen megpillantott egy hatalmas kenyérmorzsát, melyet valami kis gyerek hullajthatott el majszolás közben. A kis veréb óvatosan ugrált egyre közelebb és közelebb a morzsa felé, majd hirtelen reácsapott, csőrébe fogta a morzsát és kirepült vele a sinek közé, hogy ott nyugodtan bekebelezhesse. Azonban alig fogyasztott el valamit a morzsából, mikor lerepült hozzá a nőstény is, mely eddig az ideig biztos távolból figyelte himje mesterkedését. Mintha csak a világ legtermészetesebb dolga lett volna, ette el a fürge kis nőstény a him elől a jobb falatokat. Épen ugy, mint az embereknél. Végül is a him megunta a dolgot, visszarepült a perronra és uj falat után nézett, egyedülhagyva a nőstényt a tőle elragadott zsákmánnyal.

Egy ideig csak egyedül szemléltem a verebeket, de azután csatlakozott hozzám az állomás kapusa is, aki elmesélte nekem a verebek történetét.

»Igen — mondotta a kapus — ezek a verebek egy emberéletet mentettek meg és két családot tettek boldoggá.«

Tekintetemet hirtelen lekaptam a verebekről, csodálkozva pillantottam először a mellettem álló kapusra, majd róla ismét a verebekre és egy kissé hitetlenkedve szólaltam meg: »No, azt már igazán szeretném tudni, hogyan menthetett meg ez a két kis veréb egy emberéletet.«

A kapus elővette nagy vasutas óráját, melyet a zsebében hordott, körülményesen megnézte rajta az időt, majd mikor látta, hogy még több, mint egy órai szabad ideje van a legközelebbi vonatig, nekitámaszkodott a korlátnak és belekezdett elbeszélésébe.

Egy zimankós, hideg téli reggelen, mikor még a levegőben repülő madarak is megfagyva estek le a földre, az állomásfőnök leánya ablaka párkányán egy teljesen megdermedt verebet talált. A leány megsajnálta a szegény madarat — egy fiatal him volt —amint az tehetetlenül feküdt ott az ablak előtt és bevette magához a szobába, hát hogyha lehet még segiteni rajta. A megdermedt veréb a fütött szoba kellemesen meleg levegőjében lassan-lassan feléledt és pár nap mulva már olyan otthonosan ugrált a butorok között, mintha csak ott született volna. Kint a szabadban ezalatt még egyre tartott a kemény hideg, de végre mégis tavasziasra fordult az idő. Annak a szobának az ablakát is, melyben a verebet tartották, gyakran kinyitották, hogy szellőztessenek és bár a

veréb többször kirepült a nyitott ablakon, azért mindig visszaszállt.

Egy szép, verőfényes napon azonban nyomtalanul eltünt a veréb. Hiába keresték, hiába hivták mindenfelé, csak nem akart megkerülni. Már belenyugodtak az eltünésébe, mikor pár nap mulva ismét előkerült a kis veréb; megint ott ugrált a leány ablaka előtt, de már nem egyedül, mert elhozta magával ujonnan szerzett párját is.

A két veréb attól az időtől fogva állandóan az állomáson élt. Ugy megszokták ott őket, hogy szinte már az állomás hivatalos személyzetéhez számitottak és a vasutasok csendes pártfogását élvezték.

Egy izben a nősténynek egy vásott gyerek kővel dobálta meg, amit a vasutasok észrevettek. Az a gyerek sem fog többé madarakat kővel megdobálni.

Vagy a perronon ugráltak a verebek az utasok lábai között, vagy pedig a perron tetején: az állomásfőnök leánya szobájának az ablaka alatt csipegették fel a számukra kiszórt morzsákat.

Időközben nagy esemény történt az állomáson. Az állomásfőnöknek a leánya menyasszony lett, még pedig nagyon boldog menyasszony. A helybeli fiatal járásbiró jegyezte el. Ez azonban nem akadályozta meg a leányt abban,

hogy a két verébnek továbbra is ne ő viselje gondját, sőt ezentul néha a vőlegényével együtt kettesben etették a verebeket.

Egy napon azonban kisirt szemekkel jelent meg a leány az ablakban. Amint az a szerelmesek között gyakran megtörténik, egy kis nézeteltérés támadt közte meg a vőlegénye között. A kis nézeteltérésnek azonban komoly következményei lettek, mert a járásbiró visszaküldte az állomásfőnök leányának a jegygyürüjét. Az eljegyzés felbomlását nagyon szivére vette a leány és azóta állandóan sirt, mert szerette vőlegényét.

Másnap reggel hiába ugrált a két kis veréb az ablak alatt, mert az nem nyilt ki és nem jelent meg senki, hogy morzsát szórjon számukra. Mikor a verebek látták, hogy hiába várnak a morzsákra, türelmetlenkedni kezdtek. A him lévén a bátrabb, felugrott a becsukott ablak peremére és onnan kémlelt be a szobába, melyet még a télről jól ismert. Verébésszel nem bírta felfogni, hogy mi történhetett bent. Csak azt látta, hogy az állomásfőnök leánya, aki őt annak idején megmentette, mozdulatlanul fekszik a pamlagon. Hiába kopogott a kis veréb csőrével az ablakon és hiába próbálta ezáltal felhivni magára a leány figyelmét, az meg sem mozdult.

A következő percekben az állomás személy-

zete arra lett figyelmes, hogy a két veréb izgatottan csipogva repdes az állomásfőnök leánya szobájának az ablaka körül; neki-nekivágódnak az üvegnek, hogy azután folytassák izgatott repkedésüket. Az állomásfőnök, akit az is nyugtalanitott már, hogy leánya aznap még nem adott életjelt magáról, egy vasutast küldött fel a lakására azzal az utasitással, hogy nézze meg, mi történt a szobában és mi a két veréb izgatottságának az oka. Alig ment fel a vasutas, kisvártatva máris egész képéből kikelve rohant vissza a főnökhöz és jelentette neki, hogy a lakásban valószinüleg valami szerencsétlenség történt.

Elmondta, hogy amint fölért az emeletre, bekopogott a lakás ajtaján, de senki sem nyitott neki ajtót. Azt gondolta, hogy mindenki eltávozott és senki sincsen a lakásban. Hogy azonban biztos legyen a dolgában, kinyitotta a folyosónak a perron felett nyiló ablakát, kilépett rajta a perron tetejére és a bezárt ablakon keresztül benézett abba a szobába, mely előtt még mindig izgatottan repkedett a két veréb. Legnagyobb rémületére azt látta az ablakon keresztül, hogy az állomásfőnök leánya halálsápadt arccal mozdulatlanul fekszik a pamlagon.

Mikor az állomásfőnök meghallotta a vasutas jelentését, rosszat sejtve rohant fel laká-

sába és egy pár előhivott vasutassal betörette leánya szobájának csukott ajtaját. A leányt szobájában a pamlagon fekve eszméletlenül találták. A sietve előhivott orvos mérgezést állapitott meg, de a rögtön alkalmazott gyomormosás megmentette a leányt az életnek.

A legelső, aki az állomásfőnök leányának betegágyánál megjelent, annak vőlegénye volt, aki már régen megbánta, hogy visszaküldte a leánynak jeggyürüjét és aki — amint meghallotta, hogy a leány emiatt öngyilkos akart lenni — lelkiismeretfurdalást érezve sietett hibáját jóvá tenni. Mikor a leány magához tért és vőlegényét ismét maga mellett látta, hamarosan felgyógyult és pár hét mulva már csak mint egy rossz álomra emlékezett vissza a sikertelen öngyilkossági kisérletre.

Ottlétem előtt egy hónappal volt meg az esküvő és a fiatal asszonynak, mielőtt végleg eltávozott volna az állomási épületből, legfőbb gondja az volt, hogy a verebek gondozását a kapusra bizza.

Nemrégiben ismét lelátogattam Komáromba és vonatomból kilépve első pillantásom az állomásfőnök lakásának a perron fölé nyiló ablakára esett. Az ablakban egy fiatal asszony állott, aki két kezével vigyázva fogta kis gyer-

mekét. A kis gyermek pedig boldogan sikoltozva kapkodott két füstös veréb után, melyek ott repdestek körülötte.

A bridzs

Nemrégiben uzsonnára voltam egy családhoz hivatalos. Meghiváskor a háziasszony kijelentette előttem, hogy uzsonna után bridzs is lesz. Kiváncsi természetü lévén, már előre nagyon furta az oldalamat, hogy mi is az a bridzs, mivel addig az ideig még soha sem volt hozzá szerencsém és igy azt sem tudtam, hogy mi fán terem, hogy kanállal eszik, vagy pedig késsel vágják-e. De éppen ezen oknál fogva nagyon szivesen tettem eleget a meghivásnak.

A bridzs tiszteletére elegánsan kiöltözködtem: felvettem legszebb sötét ruhámat, lakkcipőt is hozzá, kemény gallérbe mángoroltam a nyakam és vagy egy fél óráig töprengtem azon, hogy vajjon melyik nyakkendőm illene legjobban a bridzshez. Végre is egy szimpatikus ezüst sávos fekete nyakkendőre esett a választásom. Időközben mulott az idő ugy, hogy én már azon aggódtam, hogy későn találok jönni az uzsonnára és már nem is látom a

bridzset. Azonban szerencsére nem igy történt. Még épen idejében érkeztem meg.

Mikor a terembe léptem, a háziasszony már izgatottan sürgött-forgott, mert épen akkor ültette le a meghivott vendégeket az asztal mellé.

— Te drágám ide ülsz, te pedig ide. Tanácsos ur majd a két hölgy közé.

Mindenki szerénykedett, hogy alacsonyabb helyet érdemelne, mint ahová ültették, de közben elégedetlen pillantásokat vetett fölfelé, — mert belül szentül meg volt győződve, hogy neki ott a helye.

Belépésem pillanatában éppen egy fiatalembert ültetett le a háziasszony. Ugy pirult, ugy szabadkozott a kedves, mikor a háziasszony a helyét megmutatta neki, mint egy ártatlan hajadon. Szerettem volna odaszólni neki, hogy soha se szabadkozzon, ne izgassa magát, mert ahová ő leül, az amugy is mindig az utolsó hely.

Végre azonban mégis el volt helyezve mindenki. A házi asszony is leült. Felszolgálták az uzsonnát. A vendégek igyekeztek minél gyorsabban és minél többet magukba tömni; én pedig vártam a bridzset de az egyre késett. Mikor az uzsonna befejeződött, a háziasszony felállott és ezzel jelt adott a többieknek is az oszlásra. A vendégek sietve keltek fel és kis

négyes csoportokba verődve álldogáltak a kártyaasztalok körül.

Kiváncsiságom már a tetőpontjára hágott, mikor a háziasszony kiadta a jelszót: »Most pedig jöhet a bridzs.«

No végre — gondoltam magamban — hát most még is csak megtudom, hogy mi az a bridzs.

A kártyaasztalok körül álló négyes csoportok gyorsan leültek a mellettük levő székre, közelebb húzták azt az asztalhoz és a két szemben ülő keverni kezdte az előre kikészitett két csomag kártyát. A másik kettő közül az egyik elővette az asztalon heverő táblát és a mellette fekvő krétával reárajzolta a táblára a négy játékos nevét. Ezek után az előkészületek után végre megkezdődhetett a játék.

Én is leültem egy székre — tisztes távolban a játékosoktól — és először csak messziről figyeltem a játék menetét, valamint a játékosokat, akik görcsösen merev nyugalommal ülték körül a kártyaasztalt és csak az árverezésnél jöttek indulatba, mikor — különböző harci jelszavakat vágva egymás fejéhez rendezgették kártyáikat.

Alig osztották le a kártyát és kezdtek árverezni a játékosok, midőn egy izgatott szobalányféle lépett be az ajtón és egyenesen az egyik fátékoshoz: a doktorhoz lépett, akit ar-

ra kért, hogy sürgősen jöjjön vele, mert az asszonya — akit a doktor kezelt — haldoklik. A többi játékos olyan szemmel nézett a zavaróra, mintha az apagyilkos lett volna. A doktor pedig, akinek egy fényes kőr ötös játék volt a kezében, lecsapta a kártyát és bosszusan kiáltott fel:

— Ausgerechnet most lett rosszul az az asszony, mikor visszaadhattam volna a multkoriért a kölcsönt. — De azért engedelmesen állott fel helyéről és bocsánatot kérve társaitól, hogy távoznia kell, a szobaleánnyal együtt elhagyta a szobát. A doktor helyébe hirtelen egy másik ur ugrott be. Az árverezés pedig ez után a kis megszakitás után ment tovább. Csak a doktor eddigi társa nézett bizalmatlan szemmel az uj játékosra.

— Káró egy, pikk kettő, kőr három — követték egymást gyors ütemben a bemondások. A négy játékos közül az, aki az irást vezette, néha hangosan elkiáltotta magát: »Szlem« — mire a játékosok mindnyájan izgatott zsivajba kezdtek.

Idővel érdekelni kezdett a játék, mire egyre közelebb húzódtam a játékosokhoz, mig egyszerre csak ott ültem az egyik játékos háta mögött és vele együtt izgultam én is. Hiszen én is tudok kártyázni. Gyakran alsózom törzs kávéházamban, ahol néha Schwarc bácsit is,

a nagy matadort — akiről pedig az egész kávéház azt tartja, hogy ő az alsós Napóleonja — megvertem.

Szóval most már együtt izgultam az előttem kártyázóval, hogy sikerül-e neki játszmáját megnyerni. Felcsaptam kibicnek. Lassanlassan felfogtam az egyes bemondások értelmét, de játszani egyelőre még nem igen tudtam volna, mert a bridzs nagyon nyakatekert játék, ahogy én azt láttam.

Ugy egy fél óra telt el a kibicelésben, mikor a játékosom könnyelmüen egy nagyon nehéz pikk hármas játékba ugrott bele, melynek az egész szlemre nézve döntő jelentősége volt. A mi pártunk nagyon rosszul állott és minden eshetőség amellett szólt, hogy elveszitjük a játszmát és ezzel együtt a szlemet is.

Mikor a játékos — akinek kibiceltem — látta, hogy itt nyerni lehetetlenség, meg akarta előzni társa szemrehányásait: a bukás kész reményében izgatottan felkelt és nekem adta át a lapját, hogy egy ideig helyettesítsem, mig ő visszatér. Én hiába szabadkoztam, hogy nem értek a bridzshez, hiszen most kibicelek először, az nem használt semmit. A játékos, akinek kibiceltem azzal torkolt le, hogy az nem baj, ezt a partit én is el tudom veszíteni. Azzal kezembe nyomta a kártyákat, maga pedig kiment a szobából. Igy tehát megadtam ma-

gam sorsomnak és elfoglaltam az ő helyét.

Az előzőleg kiadott lapot épen akkor ütötte le utolsónak az utánam következő és most ő került kiadásra. Az általa kiadott elég magas lapot partnerem nem birta átütni és az előttem ülő sem ütötte keresztül abban a hitben, hogy én amugy is átütöm. Szóval most én kerültem sorra. Borzasztóan izgatott voltam. Mikor reám került a sor, behunytam szememet, a kezemben tartott kártyákból vaktában kihuztam egyet és ledobtam az asztalra.

Ahogy a kártyát ledobtam, egyszerre nagy csend támadt körülöttem. Én ijedten nyitottam ki a szemem és pillantottam körül azzal a biztos tudattal, hogy szemeim partnerem szemrehányó tekintetével fognak találkozni. De legnagyobb csodálkozásomra nem ez történt. Mindenfelé meglepett arcokat láttam.

Az történt ugyanis, hogy vaktában épen a legalacsonyabb lapot dobtam az asztalra és nem ütöttem át az ellenfél kártyáját, aki igy hazavitt ugyan egy ütést, de abban az ütésben nem volt semmi és egyuttal zavarba is jött. Zavarában rosszul játszott ki, ehhez még a partnere is rontott és ekkor én is lendületbe jöttem. Hohó — gondoltam magamban — nem ugy verik a cigányt. Tudok én is kártyázni, ha csak alsózni is. Nem hiába volt Schwarc bácsi az én mesterem. Az ellenfél ki-

adását mint utolsó ember leütöttem és azután a partneremmel együtt minden ütést elvittünk.

Általános csodálkozásra megnyertük az elveszettnek hitt játszmát és ezzel együtt a szlemet is. A többi asztaloknál is felfigyeltek és azoktól is körénk gyülekeztek a játékosok, hogy figyeljék a kártyacsatát. A végén már valóságos embergyürü vett bennünket körül.

Mikor a játékos, akit helyettesitettem visszajött azzal a biztos tudattal, hogy a játszma elveszett és elmondták neki, hogy mégis sikerült azt megnyernem, először nem akart hinni a fülének. Még egyszer megkérdezte a játék lefolyását. Mikor azután ismét elmagyarázták neki a játszma menetét és ő végre megértette, lelkesedésében letérdelt előttem, mint valami bálvány előtt és ezeket mondotta nekem:

— Te jó Isten, és maga még azt merte nekem mondani, hogy nem tud bridzselni? Hiszen maga a mesterek mestere, maga egy kész zseni. — S azután megcsókolta a kezemet.

— De hogyan jutott az eszébe — kérdezte meg később — hogy nem üti át az ellenfél kihivását?

Erre a kérdésre lesütöttem szememet és szende mosollyal az ajkamon hallgattam. Csak nem mondhattam meg neki, hogy vaktában huztam ki egyet a kártyák közül? Vagy talán igen?

Ez után az eset után nagyon felment az ázsióm a bridzselők körében. A jelen volt játékosok mindenfelé elhiresztelték, hogy én vagyok a bridzs atyamestere és azóta majd szét szakitanak. Kora reggeltől késő estig állandóan cseng a telefonom, amely semmi egyebet nem közvetit hozzám, mint meghivásokat valami bridzs délutánra, vagy bridzs teára. Ha a társaságban valahol megjelenek, mindjárt a játékosok egész gyürüje vesz körül. Már az utcán sem vagyok előlük biztonságban, mert állandóan nyomon követ egy-két rajongó játékos ott is.

Egyszer már a rendőrséggel is meggyült a bajom. Mikor ellátogattam abba a nyári vendéglőbe, melyben a vendégeket bridzselni is megtanitják, a jelenlévő tanitványok ott is ünnepelni kezdtek, még pedig egy páran olyan feltünően, hogy az felköltötte egy véletlenül jelen volt polgári ruhás rendőr figyelmét. Azt hitte rólam, hogy én vagyok a reszketők szektájának a feje. Alig birtam tőle megszabadulni.

Egy másik alkalommal pedig még rosszabbul ártam. Tisztelőim állandóan autogrammot kértek tőlem. Adtam is mindenkinek szivesen, már oda se néztem, mikor aláirtam a nevemet. Ezt a szokásomat egy szélhámos fölhasználta és egy alkalommal, mikor autogrammot kért

tőlem és én rendes szokásom szerint oda sem néztem mikor a nevemet aláirtam, egy váltót iratott alá velem, melyet természetesen nekem kellett kifizetnem. Azóta nem adok senkinek sem autogrammot.

— Csak még egy utolsó kérdést? — No jó. — Hogy szeretek-e bridzselni?

— Micsoda kérdés? Hát valamiből csak élni is kell az embernek?

De ha tudná, hogy mennyivel jobb egy becsületes alsós, mint ez a nagyképü bridzs.

1935/36 467

Még kapható:

Szemben les a halál

(A Piave partján)

Írta:
Dr. Schaller Sándor

A frontélet leírása a maga valójában. Semmi szenzációhajhászás, semmi túlzás A könyvben található a szerencsétlen végü piáveí csata leírása is.

Ára: fűzve Kč 35·—
díszkötésben Kč 50·—

Kapható: a szerzőnél, Kassa, Fazekas u. 31. sz.